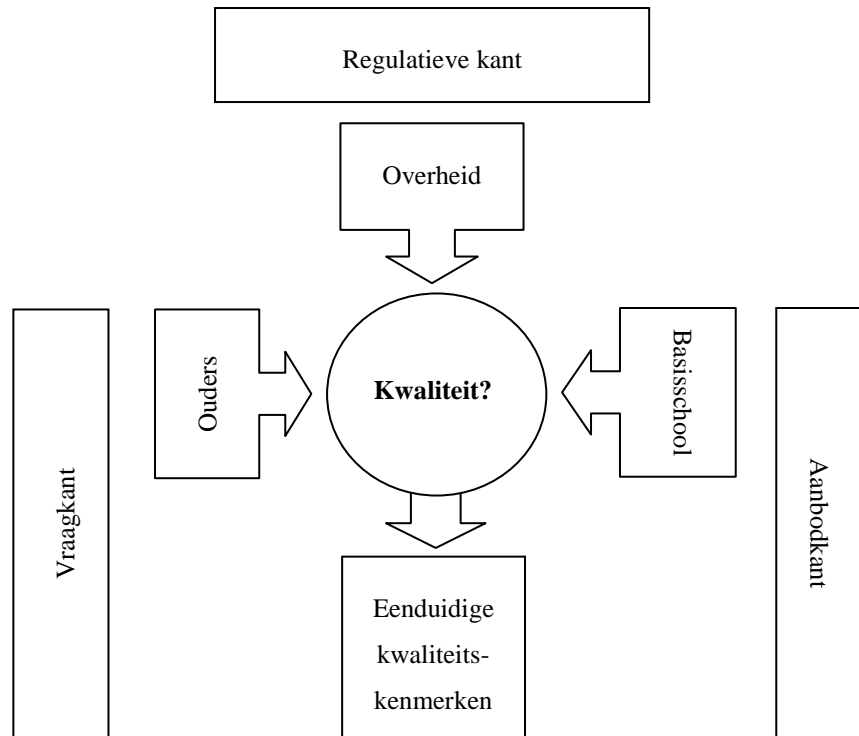

Titel
Een basisschool kiezen op kwaliteit. Waar kies je voor?
Naam en studentnummer
Jaap de Brouwer (3226220)
Begeleidende docent
Daniëlle Vlaanderen
Tweede beoordelaar
Gijsbert Erkens
Datum
28-9-2011

Een basisschool kiezen op kwaliteit.

Waar kies je voor?

Naam en studentnummer
Jaap de Brouwer (3226220)
Begeleidende docent
Daniëlle Vlaanderen
Tweede beoordelaar
Gijsbert Erkens
Datum
28-9-2011

Inhoud:

Samenvatting	bladzijde 4
Inleiding	bladzijde 5
Probleemstelling	bladzijde 7
verantwoording	bladzijde 8
Theoretisch kader	bladzijde 9
Resultaten	bladzijde 28
Conclusie	bladzijde 53
Discussie	bladzijde 56
Literatuurlijst	bladzijde 64
Bijlage 1	bladzijde 67
Bijlage 2	bladzijde 70
Bijlage 3	bladzijde 73
Bijlage 4	bladzijde 78
Bijlage 5	bladzijde 80
Bijlage 6	bladzijde 83
Bijlage 7	bladzijde 86

▪ **Samenvatting:**

In dit onderzoek werd onderzocht wat ouders en directies van basisscholen verstaan onder het begrip 'kwaliteiten van de basisschool'. Door middel van 24 semi-gestructureerde interviews werd de onderzoeksvraag: "*in hoeverre is er een verschil en zijn er overeenkomsten in opvattingen over het begrip 'kwaliteit van de basisscholen?'*" onderzocht. Dit werd geanalyseerd middels de template approach. Door marktwerking in het onderwijs worden basisscholen gedwongen om zich te profileren op hun kwaliteiten. Wanneer ouders niet meer kiezen voor pragmatische overwegingen, maar op basis van kwaliteiten, zal de kwaliteit, innovatiekracht en efficiëntie van basisscholen toenemen. Uit het onderzoek bleek dat de aandachtspunten van ouders vooral aan de inputkant van de onderwijskwaliteit zitten, terwijl de belangrijkste kwaliteiten aan de input-én proceskant zitten. Directies vinden vooral proceskwaliteiten belangrijke kwaliteiten, maar weten ook dat ouders inputkwaliteiten belangrijk vinden. Directies proberen hier goed op in te spelen.

- **Inleiding:**

Jaarlijks volgen ongeveer 1,6 miljoen kinderen onderwijs op de basisschool (Centraal Bureau voor de Statistiek [CBS], 2009). Echter zal het aantal leerlingen dat basisonderwijs volgt de komende acht jaar met 11% teruglopen. De basisscholen zullen daardoor de komende jaren meer moeite moeten doen om nieuwe leerlingen aan zich te binden. Vanwege de teruglopende leerlingaantallen zal binnen het basisonderwijs dan ook in toenemende mate sprake zijn van concurrentie tussen de basisscholen (Emmelot, Felix & Karsten, 2004). De afname van het leerlingaantal en de toenemende concurrentiestrijd tussen basisscholen gaat er voor zorgen dat er meer marktwerking in het basisonderwijs zal ontstaan (Herweijer & Vogels, 2004). Onder het begrip marktwerking wordt de concurrentie tussen aanbieders van onderwijs verstaan, evenals het inspelen op de behoeften van de samenleving (van Dyk, 2001). Er is sprake van een goede marktwerking wanneer er op kwaliteit wordt geconcentreerd. In een versimpelde voorstelling van deze onderwijsmarkt zijn de ouders op zoek naar een goede basisschool voor hun kind en zijn de basisscholen de aanbieder van het onderwijs. De overheid is als regulator, beleidsmaker en kwaliteitsbewaker betrokken bij de inrichting van het onderwijsbestel. Vanuit deze positie stimuleert de overheid de marktwerking omdat men verwacht dat dit de kwaliteit (Ahonen, 2000; Jeynes, 2000), de innovatiekracht (Adnett & Davies, 2000) en de efficiëntie (Sweetland, 2002) van de basisscholen zal gaan verbeteren.

De keuze van ouders voor een basisschool is het moment bij uitstek waarop de marktwerking in het onderwijs zijn werk doet (Herweijer & Vogels, 2004). Ouders bezinnen zich op hun wensen en zoeken een school die bij hen en hun kind past. Het belang van ouders en leerlingen om een weloverwogen keuze te maken is duidelijk: een goede schoolkeuze is van belang voor de toekomst van het kind, maar ook voor het dagelijkse welzijn van het kind. Uit Nederlandse onderzoeken blijkt dat in de praktijk de afstand tot een basisschool en de sfeer op een basisschool een grote rol spelen in de schoolkeuze van ouders (Herweijer & Vogels, 2004); belangrijker zelfs dan de kwaliteit daar van (zie ook Tabel 1). Wel schrijven Herweijer en Vogels (2004) in datzelfde onderzoek dat tegenwoordig de kwaliteit van een basisschool een steeds belangrijkere rol gaat spelen in de uiteindelijke schoolkeuze van ouders in Nederland. De reden dat kwaliteitsoverwegingen bij de schoolkeuze in Nederland nog niet het meest bepalend zijn, heeft een aantal oorzaken: ten eerste hebben ouders vaak geen duidelijk beeld van de kwaliteit van het onderwijs, waardoor de keuze op basis van kwaliteit moeilijker wordt (Karsten, Visscher, Dijkstra & Veenstra, 2010). Ten tweede is het onduidelijk wat als kwaliteitskenmerk van het onderwijs

beschouwd moet worden (Herweijer & Vogels, 2004; Onderwijsraad, 2001). De kwaliteitskenmerken waar de basisscholen en de overheid over informeren komen vaak niet overeen met de kwaliteitskenmerken die ouders willen weten. En ten derde blijkt dat de informatie over de kwaliteit van de basisschool niet voor iedereen even goed bereikbaar is (Onderwijsraad, 2001).

Tabel 1:

Doorslaggevende factoren bij basisschoolkeuze (naar: Herweijer & Vogels, 2004)

1. Goede sfeer
2. Lopend bereikbaar
3. Goede naam van de school
4. Aanpak past bij het kind
5. Aansluiting bij geloofs- of levensovertuiging
6. Veel aandacht sociale vaardigheden
7. Goede voorbereiding op het voortgezet onderwijs
8. Veel aandacht leerprestaties
9. Aansluiting bij opvoeding thuis
10. Veilige buurt

▪ **Probleemstelling:**

Het feit dat ouders steeds vaker kiezen voor de kwaliteit van een school past binnen het beleid dat de overheid voert; het vergroten van de inbreng van ouders in het onderwijs (Pompeijus, 2003). De overheid wil door middel van marktwerking in het basisonderwijs de basisscholen dwingen meer kwaliteit te leveren en meer in te spelen op de voorkeuren van de samenleving. De basisscholen zullen zich daarom op hun beurt meer moeten gaan profileren op basis van hun kwaliteit en professionaliteit; simpelweg omdat steeds meer ouders dit belangrijk vinden in hun keuze voor een basisschool (Herweijer & Vogels, 2004; Boef- van der Meulen & Herweijer, 1992). Ondanks het feit dat zowel ouders, overheid en basisscholen inzetten op kwaliteit bij hun keuzeprocessen of in het te voeren beleid, heeft dat nog niet het gewenste effect opgeleverd. Ouders hebben onvoldoende zicht op de kwaliteiten van een basisschool, hebben een ander beeld bij het begrip kwaliteit of kunnen niet aan de juiste informatie komen. Hierdoor gaan kwaliteitsoverwegingen een minder prominente rol spelen bij de keuze voor een basisschool wat als gevolg heeft dat pragmatische overwegingen, zoals afstand en sfeer, weer de voorkeur krijgen. Om de kwaliteit van de basisschool definitief tot een belangrijke overweging te maken bij de basisschoolkeuze van ouders, zal er eerst duidelijkheid moeten ontstaan over wat, zowel bij ouders als basisscholen, verstaan wordt onder het begrip kwaliteit. Vervolgens kan er gekeken worden naar overeenkomsten in opvattingen tussen de verschillende partijen.

In dit onderzoek wordt gezocht naar overeenstemming over het begrip kwaliteit van de basisschool. Het onderzoek heeft ten doel de bestaande ruis tussen ouders en basisscholen over het begrip kwaliteit te verhelderen, om vervolgens tot eenduidigere kenmerken van het begrip kwaliteit te komen. Dit gebeurt door onderzoek te doen naar de opvattingen over het kwaliteitsbegrip vanuit de kant van de ouders en de basisschool. Dit onderzoek probeert daarom antwoord te geven op de volgende vraag:

In hoeverre is er een verschil in opvattingen over het begrip 'kwaliteit van de basisscholen' tussen basisschooldirecties en ouders en welke overeenkomsten zijn er te onderscheiden?

▪ **Verantwoording:**

Maatschappelijke verantwoording:

Het onderzoek draagt bij aan de maatschappelijke discussie over de kwaliteit van het onderwijs. Uit onderzoek blijkt dat er met name bij ouders veel onduidelijkheid heerst over wat de inhoud is van het begrip kwaliteit (Petronio, 1996). Vanuit de overheid is er sprake van een verschuiving in het beleid; het onderwijs moet meer marktgericht gaan denken. Een verschuiving in dit beleid zou ook een verschuiving moeten weergeven in het denken over onderwijskwaliteit. Dit onderzoek geeft inzicht in de manier waarop ouders en basisscholen opvattingen over de kwaliteiten van de basisschool delen en niet delen.

Wetenschappelijke verantwoording:

Door de invoering van de marktwerking in het onderwijs veronderstelt de overheid dat de innovatiekracht (Adnett & Davies, 2000), de efficiëntie (Sweetland, 2002) en de onderwijskwaliteit (Ahonon, 2000; Jeynes, 2000) van de basisscholen vooruit gaan. Echter, de motieven die ouders hanteren bij het maken van een keuze voor de basisschool zijn voornamelijk van pragmatische aard (Herweijer & Vogels, 2004). Van een bewuste keuze op basis van de kwaliteit die een basisschool bezit is nog geen sprake. Toch wordt deze bewuste keuze van ouders gezien als een voorwaarde om een goede marktwerking in gang te zetten en zo een kwaliteitsverbetering te realiseren. Indien ouders blijven kiezen vanuit pragmatische redenen zal er geen sprake zijn van een kwaliteitsverbetering in het basisonderwijs door de marktwerking. In dit onderzoek wordt gekeken of aan de voorwaarde, ouders kiezen op basis van kwaliteit en niet om praktische redenen voor een basisschool, voldaan kan worden en op welke manier ouders en basisscholen van elkaar verschillen en met elkaar overeenkomen wanneer er gesproken wordt over de schoolkeuze op basis van kwaliteit.

▪ **Theoretisch kader:**

Het theoretisch gedeelte bestaat uit twee onderdelen. In het eerste deel wordt gekeken worden naar de specifieke eigenschappen van de Nederlandse onderwijsmarkt en haar deelnemers. Daarnaast worden de uitgangspunten die zij afzonderlijk hanteren om kwaliteit in het onderwijs te kunnen realiseren besproken. In het tweede gedeelte wordt de invulling van het kwaliteitsbegrip voor dit onderzoek besproken. Geredeneerd vanuit de verschillende partijen van de onderwijsmarkt wordt gekeken hoe zij samen vorm geven aan het begrip 'kwaliteit van de basisschool'.

De Nederlandse onderwijsmarkt:

In dit onderzoek wordt onderzocht welke overeenkomsten en verschillen er bestaan over het begrip 'kwaliteit van de basisschool'. Dit onderzoek richt zich specifiek op de Nederlandse onderwijssituatie. De vrije schoolkeuze is typerend voor het Nederlandse onderwijsbestel dat daarmee wezenlijk verschilt van de schoolkeuze in andere landen (Herweijer & Vogels, 2004). Anders dan in andere landen wordt de schoolkeuze in Nederland niet beperkt door schooldistricten of postcodebeleid (Jeynes, 2000; van Dyk, 2001; Karsten, Roeleveld, Ledoux, Felix & Elshof, 2002). De schoolkeuze vormt een belangrijk onderdeel in dit onderzoek omdat het ouders dwingt na te denken over wat zij belangrijk vinden in het onderwijs. De criteria die ouders hanteren bij de schoolkeuze zijn een vertaling van de ideeën die zij hebben over kwalitatief goed onderwijs en opvoeding (Herweijer & Vogels, 2004). In Engeland bijvoorbeeld, zijn veel studies over schoolkeuze niet gericht op motivatie van ouders bij de schoolkeuze, maar meer gericht op demografische aspecten, het aanwakkeren van de vrije schoolkeuze discussie in de politiek of over de gerechtigheid van vrije schoolkeuze voor gezinnen uit een sociaal zwakker milieu (Jeynes, 2000). Bovendien is de vrije schoolkeuze anders ingericht als in de Nederlandse onderwijssituatie. Er is sprake van twee systemen: een open toelating waarbij ouders maximaal drie voorkeuren kunnen opgeven en een tweede systeem waarbij leerlingen een bepaalde school krijgen toegewezen op basis van woonadres. Ouders hebben hierbij nog wel het alternatief de voorkeur voor een andere school uit te spreken maar deze voorkeur hoeft niet gehonoreerd te worden (van Dyk, 2001).

Adler (1997) beschrijft in zijn onderzoek zeven aspecten om te kunnen bepalen waarop landen verschillen waar

het de schoolmotivatie keuze betreft (zie Tabel 2). In het Nederlandse onderwijsbestel zijn enkele vragen, in de huidige situatie, niet van toepassing. Dit geeft tevens aan dat de Nederlandse situatie anders is dan in andere landen. Glenn (1989) stelt zelfs in zijn onderzoek naar schoolkeuze in zes verschillende landen dat het Nederlandse onderwijsbestel wereldwijd het meest geëvolueerd is op het gebied van vrije schoolkeuze. Het is daarmee een voorbeeld, in zowel positieve als negatieve zin, voor het Amerikaanse onderwijsbestel.

Tabel 2:

Zeven aspecten om te bepalen op welke manier landen verschillen in vrije schoolkeuze (naar: Adler, 1997)

-
1. Of de keuze om naar school te gaan optioneel is of verplicht;
 2. Of de schoolgrootte beperkt gehouden wordt of ongelimiteerd is;
 3. Op welke wijze leerlingen aan een school worden toegewezen wanneer niet aan alle verzoeken kan worden voldaan;
 4. Of de redenen voor schoolkeuze meespelen bij de toelatingsbeslissing;
 5. Of de schoolkeuze beperkt is tot een bepaald district;
 6. Of schoolkeuze beperkt is tot publieke scholen of dat de keuze zich ook kan richten op private scholen;
 7. Of er een tegemoetkoming is voor de transportkosten.
-

Naast de vrije schoolkeuze, die typerend is voor het Nederlandse onderwijsbestel, is Nederland ook vooruitstrevend in haar beleid wat betreft het 'marktdenken' in het onderwijs. De vrije schoolkeuze en de marktwerking gaan hand in hand. Onder het begrip marktwerking wordt de concurrentie tussen aanbieders van onderwijs verstaan, evenals het inspelen op de behoeften van de samenleving (Onderwijsraad, 2001). De overheid in Nederland stimuleert deze marktwerking omdat er verwacht wordt dat dit de kwaliteit (Ahonen, 2000; Jeynes, 2000), de innovatiekracht (Adnett & Davies, 2000) en de efficiëntie (Sweetland, 2002) van de basisscholen zal gaan verbeteren. De verwachting dat marktwerking in het onderwijs zorgt voor een kwaliteitsverbetering wordt door de meeste onderzoekers gedeeld (Ahonen, 2000; Herweijer & Vogels, 2004; Jeynes, 2000; O'Shaughnessy, 2005).

De discussie over de invoering van marktwerking in het onderwijs in landen als Engeland en de Verenigde Staten heeft vooral betrekking op de rechtvaardigheid ervan in relatie tot gezinnen uit een sociaal zwakker milieu. Het onderwijsbestel in deze landen kent een andere inrichting met publieke en private basisscholen en

waarbij de bekostiging van zowel deze scholen als van het transport om bij een goede school te komen van groot belang zijn (Ahonen, 2000; Hausman & Goldring, 2000). De verdere invoering van marktwerking in het onderwijs zou vanwege de (transport) kosten kunnen zorgen voor segregatie. Zo bleek uit een Engels onderzoek van Evans en Lunt (1994) dat basisscholen selectiever zijn geworden tegen leerlingen met leerproblemen gedurende de invoering van marktwerking.

De Nederlandse onderwijssituatie is hierin echter beduidend anders. Waar het marktdenken in andere landen vooral leidt tot discussie over de invoering ervan, heeft de Nederlandse overheid de marktwerking ingevoerd als onderdeel van het onderwijsbeleid (Herweijer & Vogels, 2004). Hoewel de vrije schoolkeuze en marktwerking in Nederland al langere tijd bestaan is de mate van segregatie niet beduidend hoger dan in andere landen. Dit komt door de verzuiling van het Nederlandse onderwijs (van Dyk, 2001). De vrije schoolkeuze werd van oudsher gerelateerd aan denominatie of richting van de basisschool. De verzuiling deelde de samenleving op, waardoor er in iedere zuil zowel een arbeidersklasse als een eliteklasse aanwezig was (van Dyk, 2001). De verzuiling in het Nederlandse onderwijsbestel heeft daardoor jarenlang een remmend effect gehad op de segregatie in het onderwijs.

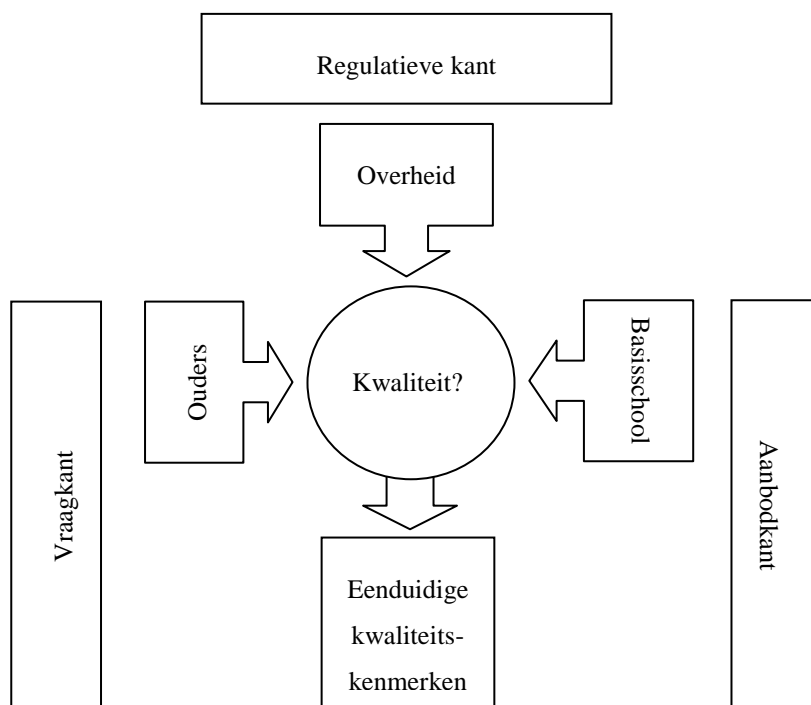
Net als de vrije schoolkeuze geeft ook de invoering en de omgang met de marktwerking in het Nederlands onderwijs aan dat het Nederlands onderwijsbestel anders is dan in andere landen. Omdat de onderwijssituatie in Nederland dermate specifiek is zal in dit onderzoek daarom alleen daar waar mogelijk gebruikt gemaakt worden van internationaal onderzoek.

Kwaliteit vanuit drie kanten:

In de Nederlandse onderwijsmarkt kunnen we drie verschillende partijen onderscheiden: ouders en leerlingen staan aan de vraagkant van de markt, de aanbieders van het onderwijs, de basisscholen, aan de aanbodkant en de overheid aan de regulatieve kant van de onderwijsmarkt. De overheid, basisscholen en ouders hebben elk hun eigen taken en verantwoordelijkheden op het onderwijsterrein. Bovendien zullen zij alle drie vanuit hun eigen achtergrond en opvattingen invulling geven aan het begrip kwaliteit van de basisschool. Figuur 1 op de volgende pagina geeft schematisch de verschillende partijen uit het onderzoek weer.

De inspectie van het onderwijs:

De overheid is verantwoordelijk voor de inrichting en regulatie van het onderwijsbestel (Adler, 1997). Met behulp van regelgeving omtrent kerndoelen, eindtermen en examenprogramma's geeft de overheid sturing aan het onderwijs op de basisscholen. Namens de overheid ziet de onderwijsinspectie toe op de invulling die de basisscholen geven aan het onderwijs. Deze regelgeving en het toezicht van de onderwijsinspectie zijn allen bedoeld om de kwaliteit te waarborgen. Hierdoor staat de overheid niet aan de aanbodkant van de onderwijsmarkt en evenmin aan de vraagkant.

Figuur 1. Schematische voorstelling van de betrokken partijen in het onderzoek.

Als beleidsmaker en toezichthouder heeft de overheid ook een andere opvatting dan ouders en basisscholen over wat de kwaliteit van de basisschool inhoudt. Dit heeft mede te maken met de positie en de verantwoordelijkheden van de overheid. De overheid zal met name gericht zijn op de maatschappelijke functie van het onderwijs; zoals het stimuleren van de kenniseconomie en het bevorderen van de integratie (Herweijer & Vogels, 2004). De kwaliteit van de basisschool wordt daarom afgemeten aan de mate waarin het onderwijs deze doelstellingen dichterbij brengt. Vertaald naar de basisscholen let de inspectie van het onderwijs, bij de beoordeling van de basisscholen vooral op leeropbrengsten, rendementen en verbetering van de

onderwijsresultaten van kinderen uit achterstandsgroepen (Inspectie van het onderwijs, 2010). De onderwijsinspectie hanteert hiervoor een zevental indicatoren (zie Tabel 3). Daarnaast houdt de overheid ook toezicht op de naleving van de wettelijke eisen. In dit kader wordt gekeken naar de bevoegdheidseisen van het personeel, de schooltijden en de voorschriften met betrekking tot het lesaanbod.

Vanuit dit toezicht op zowel de kwaliteit van de basisschool als de naleving van wettelijke regels, beslist de basisschool zelf over de wijze waarop zij haar onderwijs vorm geeft (Pompeijus, 2003). Echter, door minder wetgeving en het vergroten van de inbreng van ouders, onder andere door marktwerking in het onderwijs meer keuzevrijheid van ouders, verwacht de overheid een positieve bijdrage te leveren aan de kwaliteit van het onderwijs (Ahonen, 2000; Herweijer & Vogels, 2004; Jeynes, 2000; O'Shaughnessy, 2005). In dit beleid is het begrip kwaliteit niet geëxpliciteerd, omdat de overheid basisscholen en ouders ruimte wil bieden om invulling te geven aan dit begrip (Ministerie van Onderwijs, Cultuur & Wetenschap [OCW], 2004).

Tabel 3:

Kwaliteitsindicatoren in de beoordeling van de kwaliteit van de basisschool (Inspectie van het onderwijs, 2009)

1.1	De resultaten van de leerlingen aan het eind van de basisschool liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht
1.1.1	De taalresultaten van de leerlingen aan het eind van de basisschool liggen ten minste op het niveau dat op grond van kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.
1.1.2	De rekenresultaten van de leerlingen aan het eind van de basisschool liggen ten minste op het niveau dat op grond van kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.
1.2	De resultaten van de leerlingen voor Nederlandse taal en voor rekenen en wiskunde tijdens de schoolperiode liggen ten minste op het niveau dat op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie mag worden verwacht.
1.3	De leerlingen doorlopen in beginsel de school binnen de verwachte periode van 8 jaar.
1.4	Leerlingen met specifieke onderwijsbehoeften ontwikkelen zich naar hun mogelijkheden.
1.5	De sociale competenties van de leerlingen liggen op een niveau dat mag worden verwacht.
1.6	De adviezen van de leerlingen voor het vervolgonderwijs zijn in overeenstemming met de verwachtingen op grond van de kenmerken van de leerlingenpopulatie.
1.7	De leerlingen functioneren naar verwachting in het vervolgonderwijs.

De basisschool:

De basisschool krijgt dan ook de ruimte van de overheid om binnen de wettelijke kaders invulling te geven aan het begrip kwaliteit op de basisschool (Levacic, 1995). De visie op kwalitatief goed onderwijs komt bij een

basisschool tot stand op basis van een viertal uitgangspunten: het wettelijke kader van de overheid waarbinnen onderwijs gegeven moet worden, de schoolopdracht van het bestuur, de schooleigen opdracht en de maatschappelijke omgeving (Pompeijus, 2003). De wettelijke kaders die de overheid stelt met betrekking tot de kwaliteit van het onderwijs zijn hierboven deels besproken. Echter, de ruimte die een basisschool krijgt van de overheid ligt voor een deel in de interpretatie van het wettelijke kader door de basisschool. Zo is bijvoorbeeld het lesstofaanbod wettelijk vastgelegd in kerndoelen, maar bepaalt de basisschool voor een groot gedeelte de mate waarin zij aandacht besteedt aan deze kerndoelen (Pompeijus, 2003). De schooleigen opdracht van de basisschool wordt gevormd door de denominatieve grondslag, de pedagogische visie en/of de didactische visie van de basisschool. De schooleigen opdracht vormt uitgangspunten en doelen voor een basisschool, bepalen keuzes in het onderwijsaanbod en geven richting aan de werkwijze voor dat schooljaar. De basisschool tracht hiermee sturing te geven aan de kwaliteit van haar onderwijs. De door het bestuur vastgestelde schoolopdracht maakt hier ook deel van uit, want dit ligt gedeeltelijk verankerd in de uitgangspunten en doelen die de basisschool zichzelf stelt. Daarnaast is het schoolbestuur eindverantwoordelijk voor het bewaken van de wettelijke eisen en de kwaliteit van de basisschool. Als vierde en laatste uitgangspunt wordt de visie van de basisschool op kwalitatief goed onderwijs gebaseerd op de maatschappelijke omgeving. De vraag die de basisschool zichzelf hierbij moeten stellen is volgens van Bruggen (1995): “Wat denken wij als volwassenen, maatschappij, onderwijsdeskundigen of zelfs als regering, dat de leerlingen van de basisscholen nodig hebben om hun plaats in de samenleving in te nemen?”. De basisschool houdt in haar visie op kwalitatief goed onderwijs rekening met de maatschappij waarin haar leerlingen later zullen gaan functioneren. Het gaat hier zowel over kennis, vaardigheden als houdingen. Wat de leerlingen voor hun latere maatschappelijke carrière nodig hebben wordt mede bepaald door de populatie die de basisschool bezoekt: wat heeft deze specifieke doelgroep nodig om hun plaats in de samenleving in te nemen?

Het laatste uitgangspunt waarop een basisschool haar onderwijs baseert, de maatschappelijke omgeving, staat in een duidelijke relatie tot de vraagkant van de onderwijsmarkt. Aan deze vraagkant staan de ouders en de leerlingen. De overheid wil dat basisscholen meer de nadruk leggen op de maatschappelijke omgeving. De traditionele verhouding van sturing en het afleggen van verantwoording van de basisschool door de overheid zal gaan veranderen. Er zal meer nadruk komen te liggen op een manier van horizontale sturing en verantwoording, waarbij de basisschool verantwoording aflegt aan de ouders (Herweijer & Vogels, 2004). Dit betekent dat basisscholen hun keuzes voor kwalitatief goed onderwijs in steeds mindere maten zullen moeten gaan

verantwoorden aan de overheid en steeds meer aan de vraagkant van de onderwijsmarkt, de ouders en leerlingen (Ahonen, 2000). Deze verandering roept uiteraard vragen op bij de ouders over wat zij kwalitatief goed onderwijs vinden.

De ouders:

Uit onderzoek van Plantinga, van Diepen, Schildmeijer en van Bruxvoort (2008) blijkt dat ouders wel degelijk een mening hebben over kwalitatief goed basisonderwijs. Gemiddeld geven zij in dit onderzoek het cijfer 7,5 voor de kwaliteit van het basisonderwijs. Echter is in dit onderzoek niet uitgeschreven op welke indicatoren de kwaliteit beoordeeld wordt; het is puur gebaseerd op de mening van ouders. Toch is deze mening van groot belang. Het onderwijs is zogenaamd 'ervaringsgoed', waarvan men pas weet wat de kwaliteit van het onderwijs is, indien men het onderwijs ondergaat (van Dyk, 2001).

Als ouders voor de keuze van een basisschool staan worden zij gedwongen om na te denken over wat zij belangrijk vinden in het onderwijs. De criteria die ouders hanteren bij deze keuze zijn, in ieder geval voor een gedeelte, een vertaling van de ideeën die zij hebben over kwalitatief goed onderwijs en opvoeding. Dit keuzemoment is daarom een goed bruikbaar om ouders te laten nadenken over de kwaliteit. Er is veel onderzoek gedaan naar de keuzemotieven van ouders voor een basisschool met daarbij diverse uitkomsten. Volgens een onderzoek van Witziers en de Groot (1993, zoals geciteerd in van Dyk, 2001) kiezen ouders over het algemeen in eerste instantie op basis van kwaliteit, met op de tweede plaats afstand en op de derde denominatie. Eerder stond in dit onderzoek al beschreven dat sfeer een zeer belangrijke doorslaggevende factor was voor ouders in het keuzeprocess, gevolgd door het lopend bereikbaar zijn en de goede naam van de school (Herweijer & Vogels, 2004). Karsten et al. (2002) gebruikten in hun onderzoek naar het verschil in keuzegedrag tussen allochtone en autochtone ouders een vijftal dimensies. De schoolkeuze mogelijkheden werden uiteen gezet in afstand en ligging (in de buurt en veiligheid van de route), niveau (imago van de school, oordeel van de inspectie en het uitstroomprofiel van de basisschool), overeenstemming tussen thuis en school (qua cultuur, levensbeschouwing en milieu), mate van differentiatie op school (aandacht voor speciale behoeften van kinderen) en het aanbod en de voorzieningen (aandacht voor creatieve vakken, mooi gebouw, buitenschoolse opvang). Uit hun onderzoek kwam naar voren dat de overeenstemming tussen thuis en school voor autochtone ouders de belangrijkste rol speelde in hun schoolkeuze. Er was sprake van een significant verschil ten opzichte van de allochtone ouders; zij vormden hun keuze vooral op basis van de mate van differentiatie en het niveau van de school. De afstand tot de

school was voor beide groepen even belangrijk, evenals het geringe belang dat beide groepen hechten aan de dimensie aanbod en voorzieningen.

Een interessante aanvulling op de Nederlandse onderzoeken naar schoolkeuzemotivatie vormen de buitenlandse studies, waarin ook wisselende uitkomsten worden beschreven. Echter is er in deze onderzoeken sprake van minder diversiteit om de keuze te motiveren dan in Nederlands onderzoek. Globaal worden er in deze onderzoeken onderscheid gemaakt tussen academische redenen (academic reasons) en gemakredenen (convenience reasons) (Hausman & Goldring, 2000; Bagley, Woods & Woods, 2001; West, Node, Edge, David, & Davies, 1998). Onder de academische redenen worden de schoolwerksfeer, leeropbrengsten en het lesaanbod verstaan, terwijl onder gemakredenen de nabijheid van de basisschool en transportkosten worden verstaan. Uit onderzoek het onderzoek van Hausman & Goldring (2000) over schoolkeuze in de Verenigde Staten blijkt dat 40% van de ouders kiest vanuit gemakredenen en slechts 20% op basis van academische redenen. Uit het onderzoek van Bagley et al. (2001) naar het keuzegedrag van ouders uit verschillende steden in Engeland komen echter andere resultaten. In dat onderzoek kiest 32% voor academische redenen terwijl 31% kiest voor gemakredenen. Glazerman (1998) toont in zijn studie aan dat examencijfers, een academische reden, nauwelijks een voorspellende waarde hebben voor het keuzegedrag van ouders. Uit dezelfde studie bleek dat de gemakredenen veiligheid op school en in buurt eveneens weinig invloed op de schoolkeuze van ouders hadden, terwijl dit vaak wel wordt verwacht. Volgens Glazerman vormen de kenmerken van de ‘eigen’ groep de belangrijkste voorspeller in de schoolkeuze van ouders. Etniciteit, milieu en afstand vormen een belangrijke voorspeller in de schoolkeuze; Glazerman duidt dit in zijn onderzoek als ‘social matching’.

Tabel 4:

Een vergelijking tussen buitenlandse en Nederlandse schoolkeuzemotieven.

Buitenlands onderzoek	Nederlands onderzoek
Academische redenen	Leeropbrengsten, lesaanbod, goede voorbereiding op het voortgezet onderwijs, veel aandacht voor leerprestaties, aandacht voor sociale vaardigheden, goede naam van de school.
Gemaksredenen	Lopend bereikbaar, veilige buurt.
Social matching	Aansluiten bij opvoeding thuis, aanpak past bij het kind, aansluiten bij geloofs- of levensovertuiging.
-	Goede sfeer.

Tabel 4 vergelijkt de schoolkeuze motieven uit buitenlandse studies met de Nederlandse schoolkeuze motieven. Hieruit blijkt dat bijna alle Nederlandse motieven, op goede sfeer na, kunnen worden onderverdeeld in de drie groepen die in veel buitenlandse studies worden gehanteerd. Dit is opvallend omdat, zoals al eerder bleek, de vrije schoolkeuze in Nederland dusdanig anders is georganiseerd dan in andere landen (Jeynes, 2000; van Dyk, 2001; Karsten et al., 2002). Dit neemt echter niet weg dat ouders, bijvoorbeeld in Engeland, helemaal geen keuze hebben. In het Engelse systeem is sprake van twee systemen: een open toelating waarbij ouders maximaal drie voorkeuren kunnen opgeven en een tweede systeem waarbij leerlingen een bepaalde school krijgen toegewezen op basis van woonadres. Ouders hebben hierbij nog wel het alternatief de voorkeur voor een andere school uit te spreken maar deze voorkeur hoeft niet gehonoreerd te worden (van Dyk, 2001). Echter, ondanks deze beperking in de keuze van basisscholen in het Engelse systeem, heeft deze beperkende regel toch weinig invloed op de keuzemotieven die ouders hanteren.

Het mag duidelijk zijn dat verschillende ouders er verschillende opvattingen over de kwaliteit van het onderwijs op na houden. Zo zullen sommige ouders de voorkeur geven aan onderwijs met een zekere nadruk op de leerprestaties, terwijl andere ouders meer belang hechten aan een brede ontwikkeling met daarin veel aandacht voor sociale vaardigheden en creativiteitsontwikkeling. Toch zijn er volgens Witziers en de Groot (1993) in Nederland drie globale ontwikkelingen te zien in het keuzegedrag van ouders. Ten eerste worden ouders steeds kritischer en kiezen zij vooral op basis van de waargenomen kwaliteit van de basisschool. Ten tweede blijkt dat richting en/of denominatie steeds minder belangrijk wordt. Als derde ontwikkeling is waar te nemen dat relatiesfeer steeds belangrijker wordt in het keuzeprocess. Dat ouders steeds vaker kiezen op basis van waargenomen kwaliteit komt overeen met de uitkomsten van een onderzoek van Herweijer en Vogels (2004). Hierin wordt beschreven dat ouders bij de bepaling van kwaliteit veel meer afgaan op de wijze waarop hun kind in het onderwijs een plaats heeft en ruimte krijgt: is het schoolgebouw schoon, is er een veilige omgeving, hoe zijn de contacten met de school en krijgt mijn kind passende aandacht en begeleiding. Aanvullend hierop beschrijft O'Shaughnessy (2005) in zijn onderzoek dat de perceptie van ouders over de kwaliteit van de basisschool afhangt van de middelen van de school en de mogelijkheden en kenmerken van hun kind.

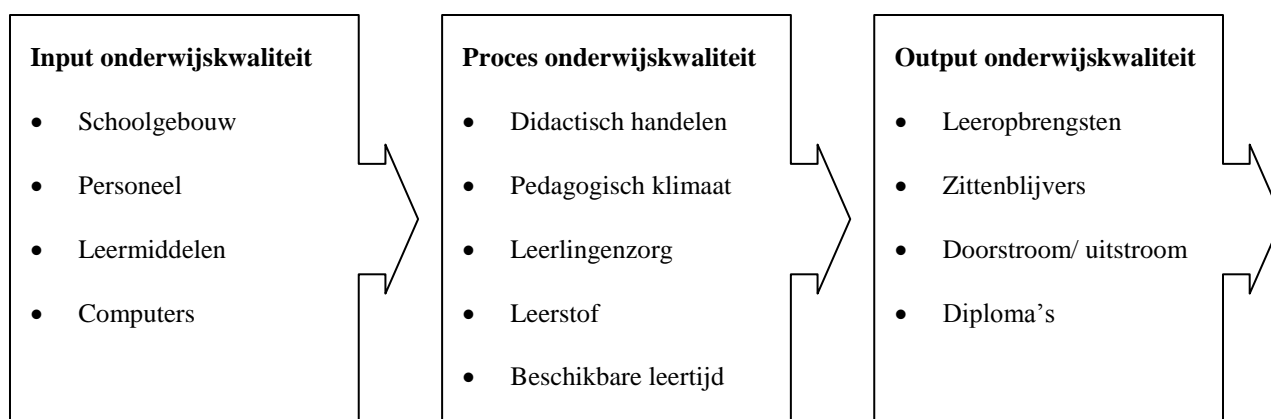
Kwaliteitsaspecten:

Nu er gekeken is naar de verschillende partijen in de onderwijsmarkt en op basis waarvan zij vorm geven aan het

kwaliteitsbegrip, wordt er nu gekeken naar een passend kader voor het kwaliteitsbegrip dat in dit onderzoek gebruikt zal worden.

Het begrip kwaliteit kent verschillende omschrijvingen. Zo is kwaliteit in het onderwijs volgens van Hoof en Petegem (2007) “het voldoen aan de verwachtingen van de stakeholders op een passende wijze”. De stakeholders zijn in dit geval de ouders en leerlingen. Volgens van Hoof en Petegem moeten de basisscholen de verwachtingen die ouders en leerlingen hebben op een passende wijze tegemoet komen. Volgens Herweijer en Vogels (2004) is kwaliteit niet een eenduidig begrip. Volgens hen is het een verzamelterm van doelstellingen van het onderwijs, kenmerken van het onderwijsproces, resultaten die met de leerlingen worden behaald, de kwaliteit van het gebouw en van de leermiddelen, de samenstelling van de leerlingenpopulatie en de buitenschoolse voorzieningen zoals buitenschoolse opvang. In overeenstemming met Herweijer en Vogels heeft het Sociaal Cultureel Planbureau [SCP] in een onderzoek uit 2000 het kwaliteitsbegrip onderscheiden in: de doelstellingen van het onderwijs, de aandacht voor kinderen met verschillende behoeften, het welbevinden van de leerlingen, de kwaliteit van het gebouw en leermiddelen, de aansluiting van het onderwijs en het geloof op de opvattingen van ouders, de ligging en bereikbaarheid van de school, de beschikbaarheid van buitenschoolse voorzieningen, de samenstelling van de leerling populatie, de omvang van de school en de aanwezigheid van vrienden en vriendinnen. O’Shaughnessy (2005) beschrijft het kwaliteitsbegrip niet alleen op basis van kenmerken van de school, maar hanteert verschillende niveaus in zijn beschrijving. Zo schrijft hij dat kwaliteit “afhangt van de interactie tussen de kwaliteiten van de school en de kwaliteiten (de mogelijkheden en de motivatie) van de leerling”. Hij geeft hier niet direct invulling aan het begrip kwaliteit van de basisschool, maar laat wel zien dat er bij het gebruik van het kwaliteitsbegrip sprake is van verschillende niveaus.

Het kwaliteitsbegrip blijkt in het onderwijs omvangrijk en lastig te definiëren. In de meeste definities wordt er onderscheid gemaakt op drie terreinen: de kwaliteit van de input, van het proces en van de output van het onderwijs (SCP, 2002). Bij de kwaliteit van de input gaat het voornamelijk om het schoolgebouw, het personeel en materiële voorzieningen zoals leermiddelen en computers. Bij het proces gaat om het didactische handelen, het pedagogisch klimaat, de leerlingenzorg, het leerstofaanbod en de beschikbare leertijd. Tenslotte draait het bij de output om de leeropbrengsten van het onderwijs, zittenblijvers, doorstroom en diploma’s. In figuur 2 staat deze keten schematisch afgebeeld.

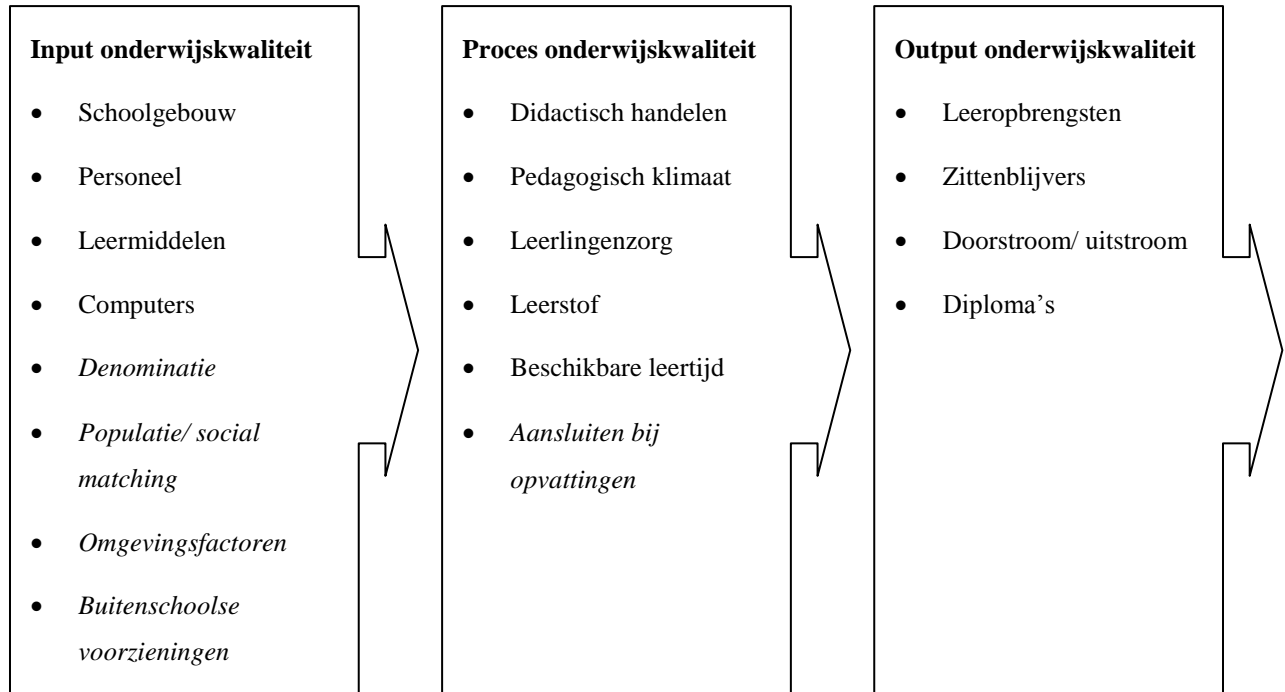

Figuur 2. Een schematische voorstelling van de keten van het kwaliteitsbegrip (naar: SCP, 2002)

Deze ‘samenvatting’ van het kwaliteitsbegrip vinden we ook terug in de manier waarop de basisscholen, ouders en leerlingen en de inspectie van het onderwijs aan kijken tegen het kwaliteitsbegrip. Waar de inspectie van het onderwijs vooral let op de outputkant van de onderwijskwaliteit, zitten de basisscholen veel meer op de proceskant. De basisscholen proberen via een goede invulling van de proceskant goede resultaten te bereiken aan de outputkant. De basisscholen benutten hiervoor de wettelijke kaders, de bestuursopdracht, de schooleigen opdracht en de maatschappelijke omgeving. In die maatschappelijke omgeving zitten onder andere de ouders en leerlingen. Zij zitten in deze keten verdeeld over de drie onderdelen. Verschillende ouders hanteren verschillende opvattingen over het begrip kwaliteit van het onderwijs. Uit onderzoek van het SCP (2002) blijkt dat ouders vaker op de input- en proceskant zitten dan op de outputkant; zij hechten bijvoorbeeld weinig belang aan het feit dat een basisschool inzet op hoge leerprestaties.

De typering van input, proces en output zal ook in dit onderzoek dienen als uitgangspunt om het kwaliteitsbegrip in het onderwijs te kunnen onderzoeken. Daarnaast worden er enkele aspecten toegevoegd die voort komen uit de manier waarop basisscholen, ouders en de overheid hun kwaliteitsbegrip vorm geven (zie figuur 3). Een voorbeeld hiervan is de denominatie van een school. Hoewel denominatie van minder belang wordt bij de keuze van ouders voor een basisschool, blijft het een kwaliteit van de school waarop ouders de basisschool kiezen. Daarnaast bepaalt het denominatieve karakter van een basisschool, onder andere vanuit de bestuursopdracht en de schooleigen opdracht, op welke manier het onderwijs vorm krijgt. Bovendien is uit eerder onderzoek bekend dat de denominatie van een basisschool zorgt voor een bepaalde beeldvorming. Openbaar onderwijs en algemeen bijzonder onderwijs worden vaak geassocieerd met vrijheid en veel aandacht voor creativiteit en zelfstandigheid. Terwijl bij confessionele scholen meer de nadruk ligt op orde en discipline en aandacht voor normen en waarden

(van Kessel & Kral, 1992). De denominatie van een basisschool fungeert in dit geval dus als indicator voor een bepaald soort kwaliteit.

Figuur 3. Een schematische voorstelling van de keten van het kwaliteitsbegrip met daarbij enkele toevoegingen.

Daarnaast is ook het kwaliteitsaspect populatie toegevoegd. Zoals al bleek, baseert de basisschool de kwaliteit van haar onderwijs onder andere op de maatschappelijke omgeving (van Bruggen, 1995; Glazerman, 1998). De verschillen in sociaal-economisch opzicht en etniciteit werken door in de manier waarop een basisschool haar onderwijs geeft. Dijkstra, Jungbluth en Ruiter (2001) laten in hun onderzoek zien dat basisscholen accenten leggen op verschillende leerdoelen afhankelijk van de sociaal etnische samenstelling van de leerling populatie. Basisscholen met bijvoorbeeld veel allochtone leerlingen of veel leerlingen van laagopgeleide ouders leggen voornamelijk de nadruk op basisvaardigheden en minder op bijvoorbeeld sociale vaardigheden. Door een bewuste profilering van een basisschool worden verschillen in leerling populatie dus versterkt. Glazerman (1998) noemt dit ‘social matching’. De populatie die de basisschool bedient is volgens hem een belangrijke voorspeller in de toekomstige schoolkeuze van andere ouders met dezelfde etnische achtergrond, die uit hetzelfde milieu komen en tot eenzelfde afstand rond de basisschool wonen. De aanwezigheid van vriendjes of vriendinnetjes en van schoolgaande kinderen van bevriende ouders spelen dus een belangrijke rol in het

keuzeproces van ouders. Dit heeft weer gevolgen voor de kwaliteiten van de basisschool. Jungbluth (2003) stelt dat op basisscholen met veel kansarme leerlingen de verwachtingen en standaarden lager worden doordat het werkt als een 'selffulfilling prophecy'. Dit werkt weer door in de output van de onderwijskwaliteit. De populatie van een basisschool is een kwaliteit die voornamelijk te maken heeft met de input van de onderwijskwaliteit, maar die tevens zijn weerslag heeft op het proces en de output van de onderwijskwaliteit.

Een ander kwaliteitsaspect dat is toegevoegd bij de input van de onderwijskwaliteit zijn de omgevingsfactoren van een basisschool. Onder de noemer omgevingsfactoren vallen de afstand tot een basisschool en het hebben van een veilige omgeving van de basisschool. Hoewel afstand tot de basisschool een vaststaand gegeven is en in vele gevallen een beperkende factor in het keuzeproces van ouders, is het toch opgenomen als indicator van de onderwijskwaliteit. Ten eerste omdat afstand tot de basisschool nog altijd hoog staat in de lijst van doorslaggevende keuzefactoren (Herweijer & Vogels, 2004). Vanwege het praktische gemak kan hieruit opgemaakt worden dat basisscholen vaak een buurtfunctie hebben. Ten tweede omdat de keuze voor afstand tot een basisschool voor een gedeelte het proces en de output bepaalt. Als de basisschool daadwerkelijk een buurtfunctie heeft, bepaalt de populatie van de buurt het vervolg van zowel de proceskwaliteit als de outputkwaliteit (Glazerman, 1998). In internationaal onderzoek wordt kwaliteit onder andere aangeduid als het hebben van een veilige omgeving van de basisschool (Hausman & Goldring, 2000; Bagley, et al., 2001; West et al., 1998). Aangezien basisscholen hier gedeeltelijk invloed op uit kunnen oefenen, is het hebben van een veilige omgeving ook opgenomen als kwaliteitsindicator.

De aanwezigheid van buitenschoolse voorzieningen is eveneens een kwaliteitsindicator. In verschillende definities van kwaliteit wordt de aanwezigheid van buitenschoolse voorzieningen gezien als een kwaliteitsindicator (Herweijer & Vogels, 2004; SCP, 2002). Echter was de aanwezigheid van buitenschoolse voorzieningen nog niet opgenomen in de keten van onderwijskwaliteit. Onder buitenschoolse voorzieningen wordt verstaan het hebben van overblijfmogelijkheden, buitenschoolse opvang en/of voorschoolse opvang.

Kwaliteit is volgens van Hoof en Petegem (2007) "het voldoen aan de verwachtingen van ouders op een passende wijze". Wanneer ouders gekozen hebben voor een basisschool wordt er als het ware een contractrelatie aangegaan tussen de ouders en de basisschool (van Dyk, 2001). Eerder bleek al dat de criteria die ouders

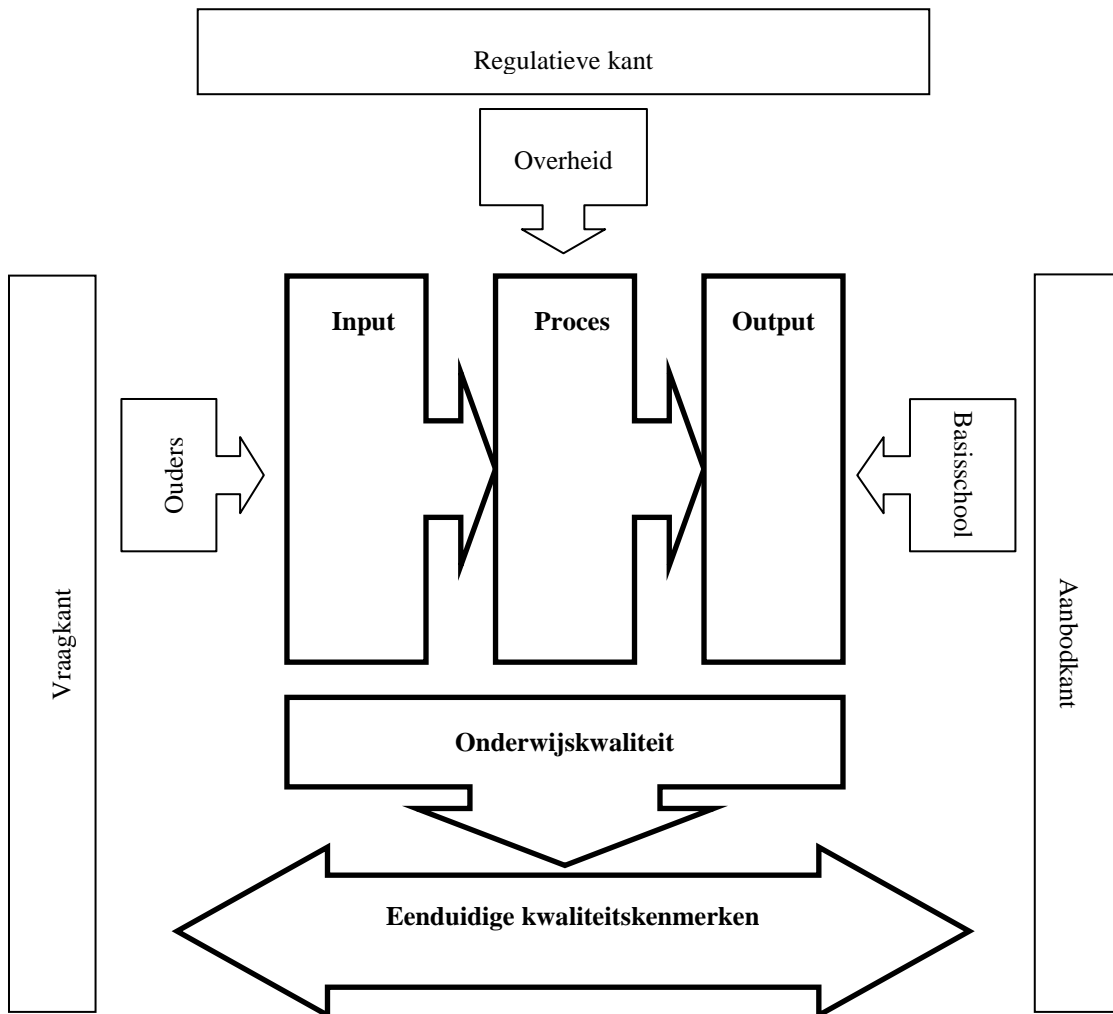
hanteren bij hun keuze voor een gedeelte een vertaling zijn van hun opvattingen over kwalitatief goed onderwijs en opvoeding. Ouders vinden het belangrijk dat een basisschool aansluit bij de opvattingen die zij hebben over onderwijs en opvoeding. Een kwaliteitsindicator van de basisschool is dus om op een 'passende wijze' aan te sluiten bij de opvattingen die ouders hebben. Dit doet een basisschool onder andere door haar onderwijs vorm te geven op basis van haar maatschappelijke omgeving (van Bruggen, 1995), maar ook door goed contact te onderhouden met de ouders. De kwaliteitsindicator 'aansluiten bij opvattingen' wordt in dit onderzoek daarom uiteengezet in het hebben van (soort) gelijke opvattingen over onderwijs, opvoeding tussen ouders en basisscholen, maar tevens ook het onderhouden van contact tussen ouders en basisscholen.

Hoewel 'sfeer' op school een belangrijk motief is bij de schoolkeuze van ouders in Nederland, is dit motief niet opgenomen in de kwaliteitsketen van het onderwijs. Ten eerste is sfeer een ongrijpbaar begrip, dat vraagt om verheldering die vaak in andere onderzoeken niet gegeven wordt. Daarnaast kan sfeer worden uitgezet in een aantal dimensies die terug te voeren zijn op reeds genoemde punten uit de kwaliteitsketen. Zo wordt sfeer beschreven in andere onderzoeken als het niet pesten, onderling respect, zelfstandig werken, het prettig voelen van het kind en de rust in de klas om te werken (Plantinga et al., 2008). In dit onderzoek vallen deze aspecten onder de noemer pedagogisch klimaat en het didactisch handelen van de leerkracht. In een onderzoek van Karsten et al. (2002) wordt sfeer op school beschreven als 'regels in de klas' en 'omgang met de kinderen'. Hierbij is expliciet omschreven dat het om de aansluiting van de thuissituatie naar school gaat. Ook deze aspecten kunnen in dit onderzoek ondergebracht worden onder het kopje 'pedagogisch klimaat' en 'aansluiting bij de opvattingen van ouders'. Verwacht wordt dat de uitspraken die ouders in dit onderzoek doen omtrent sfeer kunnen worden onderverdeeld in één van de kwaliteitsindicatoren zoals die beschreven staan in de kwaliteitsketen van het onderwijs (zie verder bij de uitwerking van de vragenlijst, bijlage 1).

Theoretisch model:

In het voorgaande stuk is gekeken naar de verschillende actoren in het onderzoek en de daarbij horende kwaliteitsindicatoren die zij hanteren om het begrip kwaliteit te kunnen duiden. In dit theoretisch model (figuur 4) staan de verschillende variabelen die in dit onderzoek een rol spelen. Hierin is af te lezen hoe de verschillende variabelen in dit onderzoek met elkaar samenhangen en vergeleken worden.

Uitgangspunt in dit onderzoek is de onderwijsmarkt met haar verschillende deelnemers. Aan de vraagkant staan de ouders en aan de aanbodkant de basisscholen. De overheid staat aan de regulatieve kant en zorgt voor regulatie en inrichting van het onderwijs. Alle drie de deelnemers uit het onderwijsveld hebben, elk op hun eigen manier, invloed op de verschillende kwaliteitsindicatoren van het onderwijs. Deze kwaliteitsindicatoren zijn ingedeeld in drie groepen: inputkwaliteit, proceskwaliteit en outputkwaliteit. Samen vormen zij het begrip onderwijskwaliteit.

Figuur 4. Theoretisch model.

Doel van het onderzoek is het vaststellen van meer eenduidigere kwaliteitskenmerken in het onderwijs. Wanneer ouders en basisscholen het hebben over de kwaliteiten van de basisschool, zijn er dan gelijkenissen te vinden wat betreft de inhoud van het kwaliteitsbegrip? Door zowel de ouders als de basisscholen te vragen naar hun

opvattingen over het kwaliteitsbegrip wordt getracht een antwoord te vinden op de onderzoeksvraag: *In hoeverre is er een verschil in opvattingen over het begrip 'kwaliteit van de basisscholen' tussen basisschooldirecties en ouders en welke overeenkomsten zijn er te onderscheiden?* Vervolgens kunnen de overeenkomsten en verschillen over de inhoud van de kwaliteitskenmerken weer worden teruggekoppeld naar zowel de vraagkant als de aanbodkant van de onderwijsmarkt. Mogelijk kunnen enkele problemen met betrekking tot het kwaliteitsbegrip, zoals de ruis over het kwaliteitsbegrip tussen de verschillende deelnemers, hierdoor verholpen worden.

Design en methode:

Om te onderzoeken welke opvattingen de deelnemers uit het onderwijsveld hebben omtrent het begrip kwaliteit wordt er gebruikt gemaakt van een kwalitatief design. In een kwalitatief onderzoek kunnen de betekenissen achterhaald worden die de verschillende deelnemers zelf aan de situatie geven (Silverman, 2010; Stokking, 2002). Om tot eenduidiger kwaliteitskenmerken van het basisonderwijs te komen moeten de gezichtspunten van de verschillende deelnemers vanuit hun belevings- en betekeniswereld onderzocht worden. Volgens Silverman (2010) lenen onderzoeksvragen ten aanzien van belevingen en betekenissen zich voor kwalitatief onderzoek. Gezien de vraagstelling van het onderzoek (*In hoeverre is er een verschil in opvattingen over het begrip kwaliteit tussen basisschooldirecties en ouders en welke overeenkomsten zijn er te onderscheiden?*) is er sprake van een vergelijkend onderzoek (van der Zee, 2004). De opvattingen die de verschillende deelnemers hebben over de kwaliteiten van de basisschool worden met elkaar vergeleken op overeenkomsten en verschillen. Behalve dat het onderzoek een kwalitatief vergelijkend onderzoek betreft, wordt er in het methodegedeelte gebruik gemaakt van een survey-onderzoek. Dit survey-onderzoek geeft zicht op de verdeling van bepaalde kenmerken in een bepaalde populatie (Robson, 2002). Het gaat hierbij om een steekproef en niet de totale populatie. Tijdens een survey-onderzoek kan er op verschillende manieren data verzameld worden: schriftelijke vragenlijsten, face-to-face interviews, enquêtes en semi-gestructureerde interviews (Robson, 2002). Om te achterhalen welke opvattingen ouders en basisschooldirecties hebben met betrekking tot het bepalen van de kwaliteiten van de basisschool, is het houden van semi-gestructureerde interviews een goede strategiekeuze (Robson, 2002). Tijdens een semi-gestructureerd interview staan de vragen niet in een vaste volgorde; er zijn slechts een aantal topics met eventueel daarbij alternatieve vragen. Dit heeft als voordeel dat er gevarieerd kan worden met de tijd en aandacht die er aan een bepaalde vraag besteed wordt. Op deze manier kan er recht worden gedaan aan de persoonlijke opvattingen van de respondenten zonder daarbij aan het theoretisch kader voorbij te gaan. Echter, tijdens het semigestructureerde interview zal er ook gebruik gemaakt worden van een korte vragenlijst die de

participanten vooraf hebben ingevuld. De ingevulde vragenlijst zal dienen als verdere leidraad om in gesprek te gaan met de participanten over de kwaliteiten van de basisschool.

Om er voor te zorgen dat de items uit het interview volledige onderzoeksvraag dekken zal er twee keer een try-out interview plaats vinden; dit komt de validiteit van de interviewvragen ten goede. Indien nodig zullen de interviewvragen worden bijgesteld.

Participanten:

In dit onderzoek zijn twee groepen participanten te onderscheiden die door middel van een 'convenience sample' (Robson, 2002) worden benaderd. Namens de vraagkant van de onderwijsmarkt vinden er twaalf (n= 12) semigestructureerde interviews plaats met ouders waarvan de kinderen op een peuterspeelzaal in Apeldoorn zitten. Deze twaalf participanten komen zoveel mogelijk uit verschillende wijken; op deze manier wordt een eenzijdige belichting van het onderwerp voorkomen. Voor deze doelgroep is bewust gekozen omdat zij (vaak) nog een keuze voor een basisschool moeten maken.: de doelgroep is daardoor uitermate geschikt omdat de keuze voor een basisschool bij uitstek het moment is waarop ouders zich bezinnen op de criteria die zij hanteren bij het maken van deze keuze. De criteria die zij hierbij hanteren zijn gedeeltelijk een vertaling van de ideeën die zij hebben over kwalitatief goed onderwijs en opvoeding (Herweijer & Vogels, 2004). Aan de aanbodkant van de onderwijsmarkt worden twaalf (n=12) management teams van de basisscholen ondervraagd. Dit managementteam bestaat over het algemeen uit een directeur of directrice, interne begeleider en/of een unitleider. De basisscholen liggen verspreid in Apeldoorn. Er is gekozen voor deze opzet omdat het managementteam van een basisschool het meest te maken krijgt met de aanmelding van nieuwe leerlingen. Bovendien geven zij door hun positie in het team sturing aan het onderwijs op die school, waardoor zij duidelijk kunnen aangeven welke kwaliteiten de school bezit. Verwacht wordt dat met het aantal te onderzoeken participanten (n=24) saturatie optreedt (Robson, 2002). Bij saturatie gaat het om de verzadiging van informatie. Indien uit de semi-gestructureerde interviews blijkt dat er geen nieuwe informatie meer toegevoegd wordt aan de reeds verzamelde informatie heeft de onderzoeker voldoende informatie om zijn data te kunnen analyseren. Indien er geen saturatie optreedt zullen er meer interviews afgenomen moeten worden.

Instrumenten:

Tijdens de semigestructureerde interviews wordt er gebruikt gemaakt van een lijst met topics en daarbij enkele suggesties voor verdere vraagstelling. Het instrument kent twee versies, één voor de ouders (bijlage 1) en één voor de directies van basisscholen (bijlage 2). Het instrument is ontwikkeld op basis van de kwaliteitsketen zoals die eerder in het theoretisch kader beschreven werd en daarnaast gedeeltelijk gebaseerd op de vragenlijst van Karsten et al. (2002). In hun onderzoek naar schoolkeuze in een multi-etnische samenleving beschrijven zij een aantal indicatoren die eveneens toepasbaar zijn voor dit onderzoek. Het voordeel van deze vragenlijst is dat deze achteraf gecorrigeerd is op basis van een factor- en homogeniteitsanalyse. Daarbij werd bekeken in hoeverre de indicatoren tot een bepaalde dimensie behoorden. De betrouwbaarheid en validiteit van het totale instrument werd daardoor vergroot. Aangezien dit onderzoek gebruikt maakt van een aantal zelfde dimensies (aansluiting bij thuis, kwaliteit gemeten in output, social matching, omgevingsfactoren, gebouw en voorzieningen) zijn er, daar waar mogelijk, indicatoren overgenomen uit het onderzoek van Karsten et al. (2000). De begrippen input, proces en output zijn uiteindelijk onderverdeeld in een achttiental dimensies welke weer onderverdeeld zijn in 47 indicatoren (zie bijlage 3). Deze vragenlijst wordt voor het interview gegeven aan de participanten en gevraagd om deze in te vullen. Een voorbeeld hiervan is de dimensie leerlingenzorg, dat valt onder het begrip proces. De dimensie leerlingenzorg is in dit onderzoek uitgeschreven in de indicatoren:

- De school besteedt veel aandacht aan leerlingen die achterstanden hebben*
- De school besteedt veel aandacht aan leerlingen die sneller door de leerstof heen kunnen*
- De school besteedt veel aandacht aan leerlingen met gedragsproblemen*

Het semigestructureerde interview bestaat uit twee delen. Het eerste gedeelte bestaat uit open vragen waarbij de opvattingen van de geïnterviewde zoveel als mogelijk onderverdeeld wordt in de kwaliteitsketen uit het theoretisch kader. De open vragen hebben betrekking op de opvattingen en meningen die de participanten hebben over het onderwerp. Er is hierbij een onderscheid gemaakt in twee categorieën: de eerste categorie heeft betrekking op de vraag waarop ouders en directies van basisscholen letten als ze gaan kijken op de basisschool. Het tweede gedeelte van het semigestructureerde interview bestaat uit de waardering van de indicatoren uit de kwaliteitsketen door de participanten. Dit gebeurt aan de hand van een vijf puntsschaal. De door de participanten vooraf ingevulde antwoorden op de vragenlijst (bijlage 3) vormen de basis voor het verdere interview. Er is

gekozen voor deze opzet omdat er op deze manier meer vergelijkingsmateriaal ontstaat tussen de verschillende participanten. Het geven van een waardeoordeel over de verschillende indicatoren uit de kwaliteitsketen geeft informatie over het belang van deze indicatoren in de waardering van schoolkwaliteiten.

De interviewer noteert op zijn formulier de indicatoren die hij tegenkomt tijdens het gesprek. Naast deze notities wordt het interview opgenomen om de notities bij de uitwerking van het onderzoek te voorzien van ondersteunde tekstfragmenten. Voor het gehele instrument zie bijlage 1, 2 en 3.

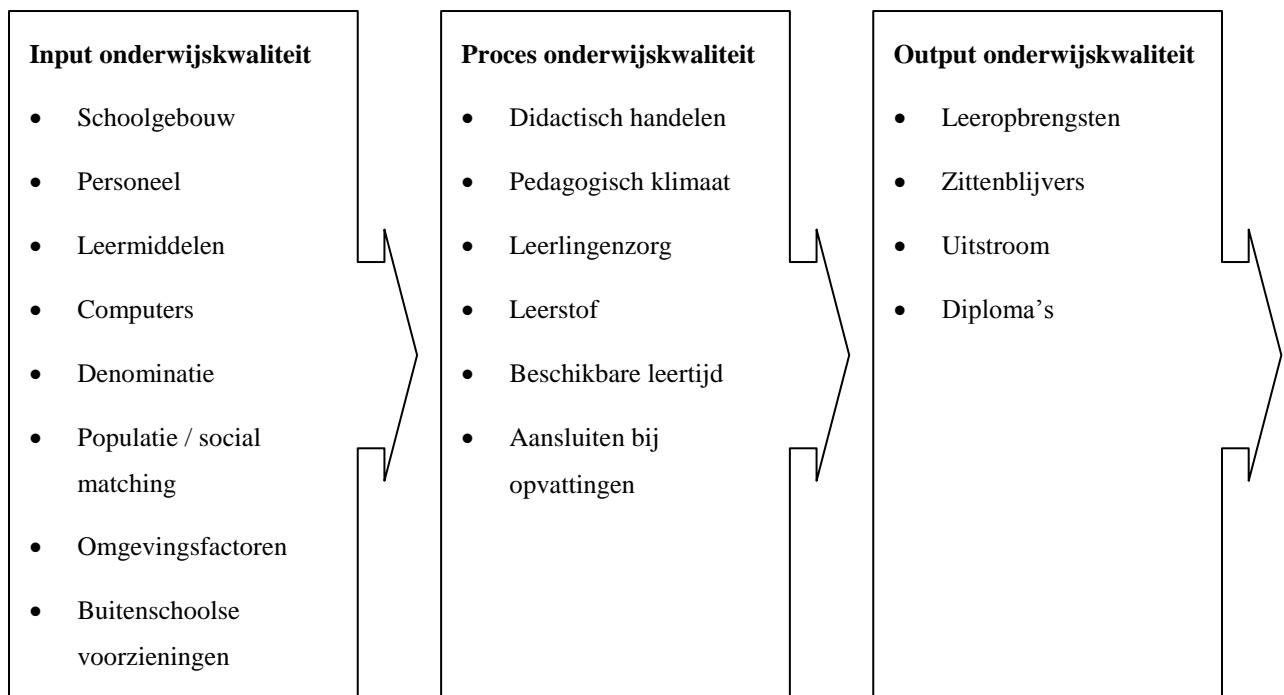
Analyse methode:

Uitgangspunt voor de data analyse vormt het theoretisch kader. De hierin beschreven kwaliteitsketen vormt de eerste aanzet om de uitgeschreven interview teksten te coderen. Dit proces wordt ook wel ‘template approach’ genoemd. Hierbij worden er labels gehanteerd die zijn vastgesteld op basis van de theorie (Robson, 2002). Het proces van open codering en axiaal codering zal daarom anders verlopen. De open codering vindt plaats, maar blijft zoveel mogelijk binnen de termen van de theorie. Dit geldt zowel voor de interviews die afgenomen zijn met de ouders als met de directies van basisscholen. Indien er antwoorden worden gegeven tijdens de interviews die niet passen binnen het theoretisch kader zullen daarvoor een nieuw labels worden aangemaakt. Tijdens het axiaal coderen worden de labels van de twee groepen onderverdeeld in een van de drie hoofdcategorieën: input, proces, output (Robson, 2002). Vervolgens worden de ouders en directies van basisscholen met elkaar vergeleken op overeenkomsten en verschillen zowel binnen hun eigen groep als tussen de twee groepen (Silverman, 2010). Als laatste wordt er nagegaan op welke punten ouders en basisscholen het meest met elkaar overeenkomen en op welke punten zij het meest verschillen. Er wordt gekeken of er sprake is van een centraal begrip is dat de lading van de meeste codes dekt. Dit wordt ook wel ‘selective coding’ genoemd (Robson, 2002).

Om de analyse van het onderzoek betrouwbaarder en valide te maken zal een andere onderzoeker het coderingsproces kritisch volgen en beoordelen (Silverman, 2010).

▪ Resultaten:

In dit onderzoek werd onderzocht in hoeverre er verschillen en overeenkomsten waren in opvattingen over het begrip 'kwaliteiten van de basisscholen'. Twee groepen participanten werden in dit onderzoek meegenomen: basisschooldirecties en ouders die nog een keuze moeten maken voor een basisschool. Door middel van semi-gestructureerde interviews met beide groepen participanten en het invullen van een vragenlijst werd de data verzameld. Het semi-gestructureerde interview bestond uit drie vragen, de vragenlijst bestond uit 45 vragen. De data werd vervolgens geanalyseerd door middel van de 'template approach'. In de analyse wordt uitgegaan van het model van de keten van onderwijskwaliteiten, zoals in figuur 5 nogmaals weergegeven en zoals in het theoretische kader verder uitgewerkt. In dit hoofdstuk zullen de resultaten van de interviews en de vragenlijsten beschreven worden.

Figuur 5. Een schematische voorstelling van de keten van het kwaliteitsbegrip voor het basisonderwijs.

▪ De vraagkant: ouders

Waarop heeft u gelet of waarop denkt u te gaan letten bij het kiezen van een basisschool?

De eerste vraag tijdens het interview met ouders heeft betrekking op het feit of ouders al op zoek zijn geweest naar een goede basisschool voor hun kind. Vervolgens werd er gevraagd waar ze op gelet hebben met het zoeken naar een basisschool of waar ze op denken te gaan letten wanneer ze een school zoeken.

Van de 12 participanten waren zes ouders ($n = 6$) al op zoek geweest naar een basisschool voor hun kind. Dit betekent dat zes ouders ($n = 6$) nog niet op zoek zijn geweest naar een basisschool. De door de participanten gegeven antwoorden op de eerste vraag van het semi-gestructureerde interview werden gelabeld en vervolgens onderverdeeld in de items uit de vragenlijst. De ouders kozen in totaal 16 van de 45 items uit de vragenlijst als antwoord op deze vraag. Dat betekent dat de ouders die op zoek gaan naar een basisschool voor hun kind op deze items zullen letten of gelet hebben. Hierbij is tevens een onderscheid gemaakt tussen de ouders die al een op zoek zijn geweest naar een basisschool voor hun kind en ouders die dat nog niet gedaan hebben. Voor het complete overzicht zie bijlage 4.

Van de 47 antwoorden die genoemd worden bij de vraag één (Waarop heeft u gelet bij het kiezen van een basisschool of waarop denkt u te gaan letten?), hebben 37 antwoorden een relatie met de inputkant van het kwaliteitsbegrip van de basisscholen. Deze 37 gekozen antwoorden zijn terug te voeren op een vijftal centrale begrippen binnen de inputkant van het begrip 'kwaliteiten van de basisschool': personeel (9x), omgevingsfactoren (9x), denominatie (8x), schoolgebouw (6x) en populatie / social matching (4x). Daarnaast wordt het kwaliteitsbegrip 'buitenschoolse voorzieningen' eenmaal gekozen .

Tabel 6:

De centrale begrippen bij de inputkant van de onderwijskwaliteit: waarop heeft u gelet of denkt u te gaan letten tijdens het bezoeken van een basisschool?

Kwaliteitsbegrippen	Items	Aantal keer gekozen
Personeel	De school heeft een gevarieerd team (2)	9

	De school heeft vriendelijk personeel (3)	
	De school heeft een goede directeur (2)	
	De school heeft veel jonge leerkrachten (1)	
	De school heeft goede leerkrachten (1)	
Omgevingsfactoren	Dat de school dichtbij is (8)	9
	Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt (1)	
Denominatie	De grondslag van de basisschool (8)	8
Schoolgebouw	Een schoon en net schoolgebouw (6)	6
Populatie / social matching	De aanwezigheid van veel kinderen uit de buurt (2)	4
	Aanwezigheid van veel kinderen uit hetzelfde sociale milieu (1)	
	De school heeft een gemengd publiek (1)	
Buitenschoolse voorzieningen	Dat de school goede overblijf mogelijkheden heeft (1)	1

Ouders noemen bij het kwaliteitsbegrip 'personeel' zowel 'vriendelijk personeel' als een 'goede directeur', maar vinden ook een 'gevarieerd team', 'jonge leerkrachten' en 'goede leerkrachten' een aandachtspunt bij de keuze voor een basisschool. Twee ouders gaven tijdens het interview aan waar ze dan op letten:

"... toch een beetje van invloed: welke leraren lopen hier rond. Zijn het alleen maar oude leraren, alleen maar vrouwen of is het een gemêleerd gezelschap? Dit kun je toch wel snel zien als je een rondleiding door de school krijgt."

"... het is vaak de eerste ontvangst. Hoe je binnenkomt en hoe de eerste persoon die je in de school ziet je aanspreekt. De eerste indruk is de indruk die het beste blijft hangen. Daar kan je als school heel slecht in scoren."

Daarnaast is het kwaliteitsbegrip omgevingsfactoren een belangrijk aandachtspunt bij ouders. Acht maal noemen ouders dat ze het belangrijk vinden dat de school 'dichtbij' is en eenmaal dat de school in een 'veilige, overzichtelijke omgeving' ligt. Ouders benaderen dit wel vooral vanuit praktisch oogpunt:

"Stel dat je ze moet gaan halen en brengen, dat is gewoon praktisch gezien. Dan is wel fijn om ze binnen een kwartier te kunnen halen en brengen. En als ze straks in groep 6 zitten zouden ze ook een keer zelf kunnen gaan."

Wanneer er gekeken wordt naar 'denominatie', kan er gezegd worden dat dit voor ouders van wezenlijk belang is. Ouders noemen tijdens dit interview bij dit kwaliteitsbegrip zeven van de acht keer de geloofsovertuiging als belangrijk punt bij 'denominatie' en één keer het schoolconcept als belangrijk onderdeel van dit kwaliteitsbegrip.

Evenals 'denominatie' vinden ouders het kwaliteitsbegrip 'schoolgebouw' ook belangrijk. Ouders het belangrijk vinden dat het schoolgebouw 'schoon en net' is (zes maal genoemd). Een ouder zegt over een 'schoon en net schoolgebouw' tijdens het interview het volgende:

"Hoe is de algemene indruk van de school: is het een bende overal of ziet het er netjes en verzorgd uit?"

Wanneer de antwoorden op de eerste vraag van het ouderinterview geanalyseerd worden op de proceskant van de onderwijskwaliteit, dan geven ouders zes keer een antwoord wat binnen deze categorie valt. De centrale begrippen die hieruit opgemaakt kunnen worden zijn: didactiek handelen (1x), pedagogisch klimaat (3x), leerlingenzorg (1x) en aansluiten bij opvattingen (1x). Tabel 7 geeft de gekozen categorieën en de centrale begrippen schematisch weer.

Tabel 7:

De centrale begrippen bij de proceskant van de onderwijskwaliteit: waarop heeft u gelet of denkt u te gaan letten tijdens het bezoeken van een basisschool?

Kwaliteitsbegrippen	Items	Aantal keer gekozen
Pedagogisch klimaat	Dat de kinderen zelfstandig leren werken (2) Dat de school pestgedrag tegen gaat (1)	3
Didactisch handelen	Dat de leerkrachten goede uitleg geven	1
Leerlingenzorg	Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die achterstanden hebben	1
Aansluiten bij opvattingen	Dat de school dezelfde opvattingen over opvoeding heeft als thuis	1

Als laatste is er nog een outputkant van de onderwijskwaliteit. Ouders geven aan dat zij gaan letten op het niveau van de school. De antwoordmogelijkheid 'dat het niveau van de school als goed bekend staat', werd drie keer gekozen door ouders die nog niet op zoek waren geweest naar een basisschool voor hun kind. Ouders die al wel op zoek waren geweest hebben niet op deze categorie gelet. Het centrale begrip bij de outputkant is leeropbrengst (3x). Echter, binnen het kwaliteitsbegrip 'leeropbrengsten' is het item 'dat het niveau van de school als goed bekend staat' in totaal ook drie keer genoemd. Dit betekent het item 'dat de school goed scoort bij de Inspectie van het Onderwijs' bij ouders geen rol van betekenis speelt binnen dit kwaliteitsbegrip. Dat ouders het item 'dat het niveau van de school als goed bekend staat' belangrijk vinden blijkt uit de volgende uitspraak van een ouder:

"...eerder van de verhalen die we van de ouders horen. Tegen die tijd dat we echt een keuze gaan maken zullen we zeker aan de andere ouders vragen hoe het er op die school aan toe gaat."

Kwaliteiten van de basisschool:

Het tweede gedeelte van het semi-gestructureerde interview had betrekking op de vragenlijst die de ouders vooraf hadden ingevuld. Daarbij werden de participanten verder bevraagd op de antwoorden die zij hadden ingevuld bij de vragenlijst. Op deze manier kon dieper op de ingevulde antwoorden worden doorgevraagd en werden ook achterliggende gedachten en opvattingen duidelijk. Deze tweede interviewvraag is voornamelijk kwantitatief geanalyseerd op basis van de vragenlijst. De bijbehorende verbale onderbouwingen van de ingevulde antwoorden door de participanten zullen tevens bij deze resultaten worden meegenomen.

Van de, in totaal 18 kwaliteitsbegrippen, worden er 14 genoemd waarmee de participanten het 'mee eens' zijn (zie tabel 9 en bijlage 4). Er zijn vier kwaliteitsbegrippen die door de participanten anders beantwoord worden. De kwaliteitsbegrippen 'populatie', 'zittenblijvers' en 'uitstroom' worden door de ouders beoordeeld als 'niet mee eens, niet mee oneens'. Het kwaliteitsbegrip 'pedagogisch klimaat' daarentegen, wordt door de ouders beoordeeld als 'helemaal mee eens'. Dit is overigens het enige kwaliteitsbegrip dat zich in deze categorie bevindt.

Tabel 9:

Kwaliteitsbegrippen met een ander gemiddeld antwoord dan 'mee eens'

Kwaliteitsbegrip	Gemiddelde score	Gemiddelde antwoordcategorie	Modus	Hoogste score	Laagste score
Populatie	3,25	Niet mee eens, niet mee oneens	3,00	4,00	3,00
Pedagogisch klimaat	4,58	Helemaal mee eens	5,00	5,00	4,00
Zittenblijvers	3,08	Niet mee eens, niet mee oneens	3,00	4,00	2,00
Uitstroom	2,67	Niet mee eens, niet mee oneens	3,00	4,00	1,00

Bij het beoordelen van de verschillende kwaliteitsbegrippen beoordeelden de ouders het 'pedagogisch klimaat', het 'didactisch handelen', de 'leerlingenzorg', 'leerstof' en het 'personeel' als de vijf belangrijkste kwaliteitsbegrippen. Alhoewel de kwaliteitsbegrippen aan de inputkant van de onderwijskwaliteit nog steeds een hoge gemiddelde waardering krijgen van ouders in de vragenlijst, is nu ook duidelijk te zien dat ouders zich bewust zijn van de kwaliteiten aan de proceskant van de onderwijskwaliteit. Een ouder maakt hier tijdens het interview een treffende opmerking over:

"... het zegt iets over de leraren die daar werken. Ik vind verantwoording leren dragen en zelfstandig leren werken persoonlijk erg belangrijk. Dat is ook iets waarin je vooraf in de schoolkeuze geen gefundeerd oordeel over kunt vormen. Het moment dat de directeur uitleg geeft over de manier van onderwijs, dan kun je al heel snel een oordeel vormen of zelfstandig werken en verantwoording leren dragen in het onderwijs systeem opgenomen is."

Omdat veel participanten vaak de antwoordcategorieën 'mee eens' en 'helemaal mee eens' invulden op de vragenlijst, is gevraagd of zij een top drie wilde maken van de belangrijkste kwaliteiten van de basisschool. Op deze vraag werden de volgende kwaliteitsbegrippen genoemd: 'didactisch handelen' (10x), 'personeel' (6x),

'pedagogisch klimaat' (4x), 'omgevingsfactoren' (4x), 'denominatie' (3x), 'leerstof' (2x), 'buitenschoolse voorzieningen' (2x), 'aansluiten bij opvattingen' (1x) en 'leerlingenzorg' (1x). Zie verder tabel 10.

Tabel 10:

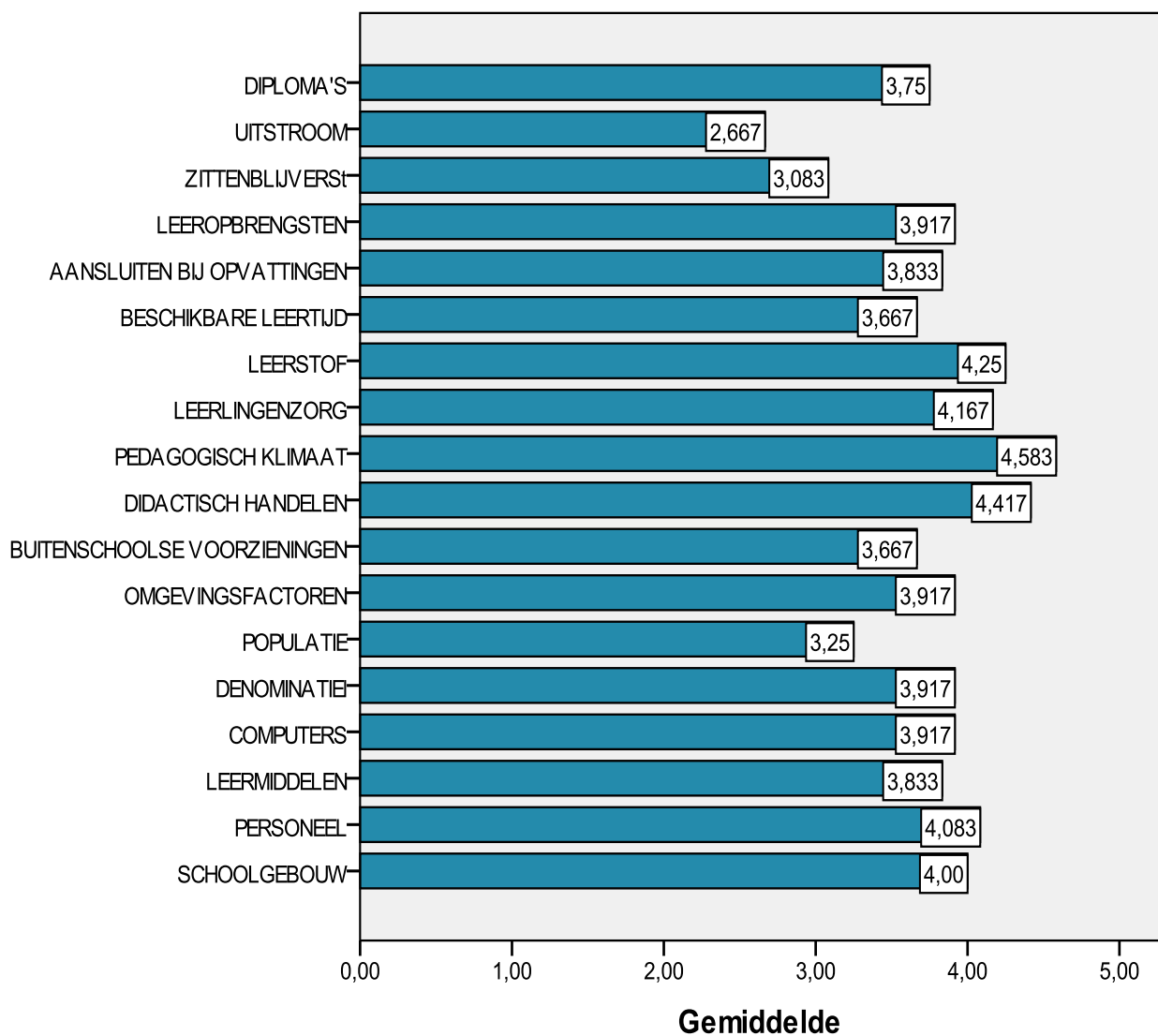
Kwaliteiten top drie ouders

Kwaliteitsbegrippen	Items	Aantal keer gekozen
Didactisch handelen	De leerkrachten kunnen goed omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens het uitleggen Dat de leerkrachten goede uitleg geven Dat de leerkrachten attractieve / wisselende werkvormen gebruiken	10
Personeel	Goede directeur Goede leerkrachten De school heeft een gevarieerd team	6
Pedagogisch klimaat	Dat de school pestgedrag tegen gaat De leerlingen leren zelfstandig werken	4
Omgevingsfactoren	Dat de school dichtbij is Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt	4
Denominatie	De grondslag van de basisschool	3
Leerstof	Dat de school veel aandacht besteedt aan sociale vaardigheden	2
Buitenschoolse voorzieningen	Dat de school tussenschoolse en buitenschoolse opvang heeft	2
Aansluiten bij opvattingen	Dat de school dezelfde opvattingen heeft over opvoeding als thuis	1
Leerlingenzorg	Dat de school aandacht heeft voor leerlingen die achterstanden hebben of sneller door de leerstof kunnen	1

Uit zowel de top drie als de gemiddelde scores uit de vragenlijst blijkt dat ouders het 'didactisch handelen', het 'pedagogisch klimaat' en het 'personeel' kwaliteiten van een basisschool vindt. Alhoewel de kwaliteitsbegrippen 'leerlingenzorg' en 'leerstof' hoog score in de gemiddeldes van de vragenlijst, komen zij beduidend lager uit in de top drie kwaliteiten van ouders (zie verder figuur 6). Dat de kwaliteiten aan de proceskant van de

onderwijskwaliteit, zoals 'pedagogisch klimaat' en 'didactisch handelen', nu wel door ouders als belangrijk beoordeeld worden en bij vraag één niet, wordt door een ouder tijdens het interview als volgt verwoord:

"Ik vind het een kwaliteit van de leerkrachten om op verschillende manieren een bepaald iets uit te leggen, maar dit zul je in eerste instantie niet voor de schoolkeuze kunnen bepalen."

Figuur 6. Grafische weergave van de kwaliteitsbegrippen op basis van de gemiddelde beoordeling door de ouders in de vragenlijst.

Kijken als directie:

In de laatste vraag van het semi-gestructureerde interview werd ouders gevraagd te kijken door de bril van de directies. De participanten werd de volgende vraag gesteld: "Kunt u aangeven welke aspecten u denkt dat de basisschool directeuren zullen noemen als zij de kwaliteiten van hun school benoemen?". Aan de hand van de 'template approach' werden de gegeven antwoorden geanalyseerd. Hieruit bleek dat ouders denken dat directies 'moderne leermiddelen', de 'leeropbrengst', het 'didactisch handelen' en 'computers' zullen noemen als kwaliteiten van de basisschool. Tabel 11 geeft dit schematisch weer.

Tabel 11:

Voornaamste kwaliteitsaspecten die directies van basisscholen noemen volgens de ouders

Kwaliteitsbegrippen	Items	Aantal keer gekozen
Moderne leermiddelen	Moderne leermiddelen	5
Leeropbrengst	Dat de school goed scoort bij de Inspectie van het Onderwijs	4
Didactisch handelen	Dat de leerkrachten attractieve / wisselende werkvormen gebruiken Dat de leerkrachten goed kunnen omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens het uitleggen Dat de leerkrachten goede uitleg geven	4
Computers	De aanwezigheid van computers De aanwezigheid van computers met internet	4
Personeel	Goede leerkrachten De school heeft een gevarieerd team Goede directeur	3
Pedagogisch klimaat	Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan Dat de school pestgedrag tegen gaat Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert	3

Over het item 'dat de school goed scoort bij de Inspectie van het Ondewijs', wat valt onder het kwaliteitsbegrip 'leeropbrengsten', zegt een ouder tijdens het interview:

"Vaak hebben ouders het idee, als het daar dan goed zit, dan is de school goed. Ik denk dat niet veel ouders deze informatie gaan opzoeken."

Behalve een aantal door ouders genoemde kwaliteitsaspecten, waarvan zij dachten dat directies van basisscholen dit kwaliteiten van hun school zouden vinden, werd de ouders ook gevraagd om een top drie van deze kwaliteiten te maken. Ook hieruit blijkt dat ouders denken dat directies 'moderne leermiddelen', 'computers', 'didactisch handelen' en 'leeropbrengst' zullen noemen. Echter, hier kunnen ook de kwaliteitsbegrippen 'pedagogisch klimaat' en 'personeel' aan worden toegevoegd. Ouders denken dat directies voornamelijk kwaliteiten zullen noemen die te maken hebben met de inputkant (in totaal 15x gekozen) van de kwaliteitsketen van de basisschool. Echter, zij denken ook dat directies aandacht zullen hebben voor de proceskant (10x gekozen) en in mindere mate voor de outputkant (8x gekozen).

▪ **De aanbodkant: directies:**

Aan de aanbodkant van de onderwijsmarkt staan de directies. Ook zij werden geïnterviewd en kregen daarbij drie vragen en een vragenlijst voorgelegd. In totaal werden er 12 directies (n = 12) geïnterviewd.

Aandachtspunten bij gesprekken met geïnteresseerde ouders:

De eerste vraag van het semigestructureerde interview had betrekking op de aandachtspunten die directies leggen wanneer zij in gesprek zouden gaan met ouders die geïnteresseerd zijn om hun kinderen aan te melden voor de basisschool. Alle geïnterviewde directieleden (n = 12) gaven aan dat het eerste contact met ouders verloopt via de telefoon of email. Vervolgens nodigen alle directies de ouders uit voor een persoonlijk gesprek en een rondleiding door de school. Tijdens de eerste vraag van het interview is er daarom vooral ingegaan op de aandachtspunten die directies tijdens het persoonlijke gesprek met ouders leggen en de aandachtspunten tijdens de rondleiding. Dat de rondleiding voor alle directieleden van groot belang is tijdens het gesprek met nieuwe ouders blijkt ook uit de volgende uitspraak:

"Ouders hebben van tevoren al een mentaal model. Als we iets nieuws gaan doen, dan is dat een bepaald risico omdat het anders is dan wat ze zelf voor ogen hebben. Des te meer is het belangrijk dat de directeur een aansprekend verhaal heeft en dat hij ouders tegemoet treedt op een manier waarbij ouders denken: oh, leuk!"

Op vraag 1 werden in totaal 46 antwoorden gegeven. Daarvan is 19 keer een antwoord genoemd dat in relatie staat tot het centrale begrip 'inputkant van de onderwijskwaliteit'. Echter, de twee alternatieve antwoorden (kleinschaligheid van de school en de Montessori materialen waar we mee werken) kunnen beide ingedeeld worden in het centrale begrip 'inputkant van de onderwijskwaliteit'. Hierdoor hebben directies 21 keer een item genoemd dat een relatie heeft met de 'inputkant van de onderwijskwaliteit'. Daarnaast werd er 23 keer gekozen voor kwaliteitsbegrippen die te maken hebben met de 'proceskant van de onderwijskwaliteit'. Twee keer werd er gekozen voor de 'outputkant van de onderwijskwaliteit'. Zie hiervoor tabel 12. Dat directieleden het meest op de proceskant van de onderwijskwaliteit zitten verklaart een directeur tijdens het interview als volgt:

"Ouders komen vaak met een beeld de school binnen van hoe hun eigen basisschooltijd was. Jonge ouders, die na hun eigen basisschooltijd niet meer met de basisschool in aanraking zijn geweest. Het eerste contact dat ze dan weer hebben, is dan weer met hun eigen kind. Daar zit dan al gauw een jaar of twintig tussen..."

"Ouders zoeken naar de school van hun eigen jeugd. En daarom moet de directeur een nog beter verhaal afsteken."

Tabel 12:

Kwaliteitsbegrippen die directies noemen tijdens een persoonlijk gesprek of rondleiding met ouders.

Kwaliteitsbegrippen	Items	Aantal keer gekozen
Pedagogisch handelen	Dat de kinderen zelfstandig leren werken (5) Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan (4) Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert (3) Dat de school pestgedrag tegen gaat (1)	13
Personeel	Vriendelijkheid personeel (5) Goede directeur (2)	7
Didactisch handelen	Dat de leerkrachten goed kunnen omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens de uitleg (5) Dat de leerkrachten attractieve/wisselende werkvormen gebruiken (1)	6
Gebouw	Een mooi en ruim schoolgebouw (4)	4
Grondslag	De grondslag van de basisschool (4)	4

Leerstof	Dat de school aandacht besteedt aan sociale vaardigheden (2) Dat de school veel aandacht heeft voor creatieve vakken (2)	4
Leeropbrengst	Dat het niveau van de school als goed bekend staat (2)	2
Anders	Kleinschaligheid van de school (1) De Montessori materialen waar we mee werken (1)	2
Omgevingsfactoren	Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt	1
Buitenschoolse voorzieningen	Dat de school goede overblijfmogelijkheden heeft	1
Leermiddelen	De aanwezigheid van moderne leermiddelen	1
Populatie	De aanwezigheid van veel kinderen uit hetzelfde sociale milieu	1
TOTAAL:		46

Zowel de inputkant van de onderwijskwaliteit als de proceskant worden door de directieleden belicht. Bij de inputkant zijn de kwaliteitsbegrippen 'personeel', 'denominatie' en 'schoolgebouw' de twee belangrijkste aandachtspunten voor directieleden. Echter, wanneer er nadrukkelijker gekeken wordt naar het kwaliteitsbegrip 'personeel' vallen een tweetal zaken op. Basisschool directies vinden het een belangrijk aandachtspunt dat hun personeel vriendelijk is tijdens een rondleiding of persoonlijk gesprek en dat ze een goede directeur gevonden worden. Eén directeur vertelt over het feit waarom het kwaliteitsbegrip 'goede directeur' voor hem zo belangrijk is:

"... de directeur moet passie uitstralen, in een kort tijdsbestek kunnen vertellen waar het over gaat, wat deze school uniek en specifiek maakt, anders dan andere scholen. De directeuren moeten oog hebben voor hun eigen verhaal, onafhankelijk van de ouders die ze voor zich hebben."

Directies weten ook deze aandachtspunten in de praktijk uit te voeren. Een directielid vertelt over de vriendelijkheid van het personeel:

"Mijn teamleden weten ook altijd als er een nieuwe ouder komt. Ik verwacht ook zeker van de leerkrachten in de onderbouw dat ze zich even komen voorstellen en gedag zeggen."

Daarnaast is het opvallend wat directies zeggen over het kwaliteitsbegrip 'schoolgebouw'. Het schoolgebouw moet volgens de directies vooral dat het 'mooi en ruim', daar waar ouders graag een schoolgebouw zien dat 'schoon en netjes is'. Een directielid zegt hier tijdens het interview over:

"Een mooi, modern gebouw. Zo werkt dat; als je in een nieuw en mooi gebouw werkt dan werkt dat wat prettiger. Dat is ook een mooi visite kaartje naar de ouders toe."

Echter, het grootste verschil tussen directies en ouders zit bij de proceskant van de onderwijskwaliteit. Directieleden hebben, in tegenstelling tot de ouders, veel aandacht voor de proceskant van de onderwijskwaliteit. Directies blijken tijdens een gesprek of rondleiding met ouders vooral het 'pedagogisch klimaat' binnen de school als belangrijk aandachtspunt te zien. Tijdens het interview werd het 'pedagogisch klimaat' 13 keer genoemd als aandachtspunt, waarbij het item 'zelfstandig leren werken door kinderen' het meest werd genoemd (5x). Daarnaast is het 'didactisch handelen' van een school voor directies een belangrijk aandachtspunt wanneer zij in gesprek gaan met ouders. Het goed kunnen omgaan van leerkrachten met niveau verschillen van leerlingen tijdens de uitleg is daarin een belangrijk item (5x).

De outputkant van de onderwijskwaliteit wordt ook door de directies drie maal genoemd als aandachtspunt. Daarbij noemen de directieleden alleen het kwaliteitsbegrip 'leeropbrengsten' als aandachtspunt. Bovendien wordt binnen het kwaliteitsbegrip 'leeropbrengsten' het item 'dat het niveau van de school als goed bekend staat' in totaal ook drie keer genoemd. Dit betekent het item 'dat de school goed scoort bij de Inspectie van het Onderwijs' bij de directies geen rol van betekenis speelt binnen dit kwaliteitsbegrip. Ouders en directies matchen op dit gebied prima. Een directielid omschrijft het item 'dat het niveau van de school als goed bekend staat' als volgt:

"De keuze voor de basisschool wordt voor een groot gedeelte gemaakt op het barbecue feest in de buurt."

Wanneer de resultaten van beide groepen participanten geanalyseerd worden op itemniveau, komen er een aantal overeenkomsten en verschillen uit. Tabel 13 geeft deze overeenkomsten en verschillen tussen directieleden en ouders bij vraag 1 aan.

Tabel 13:

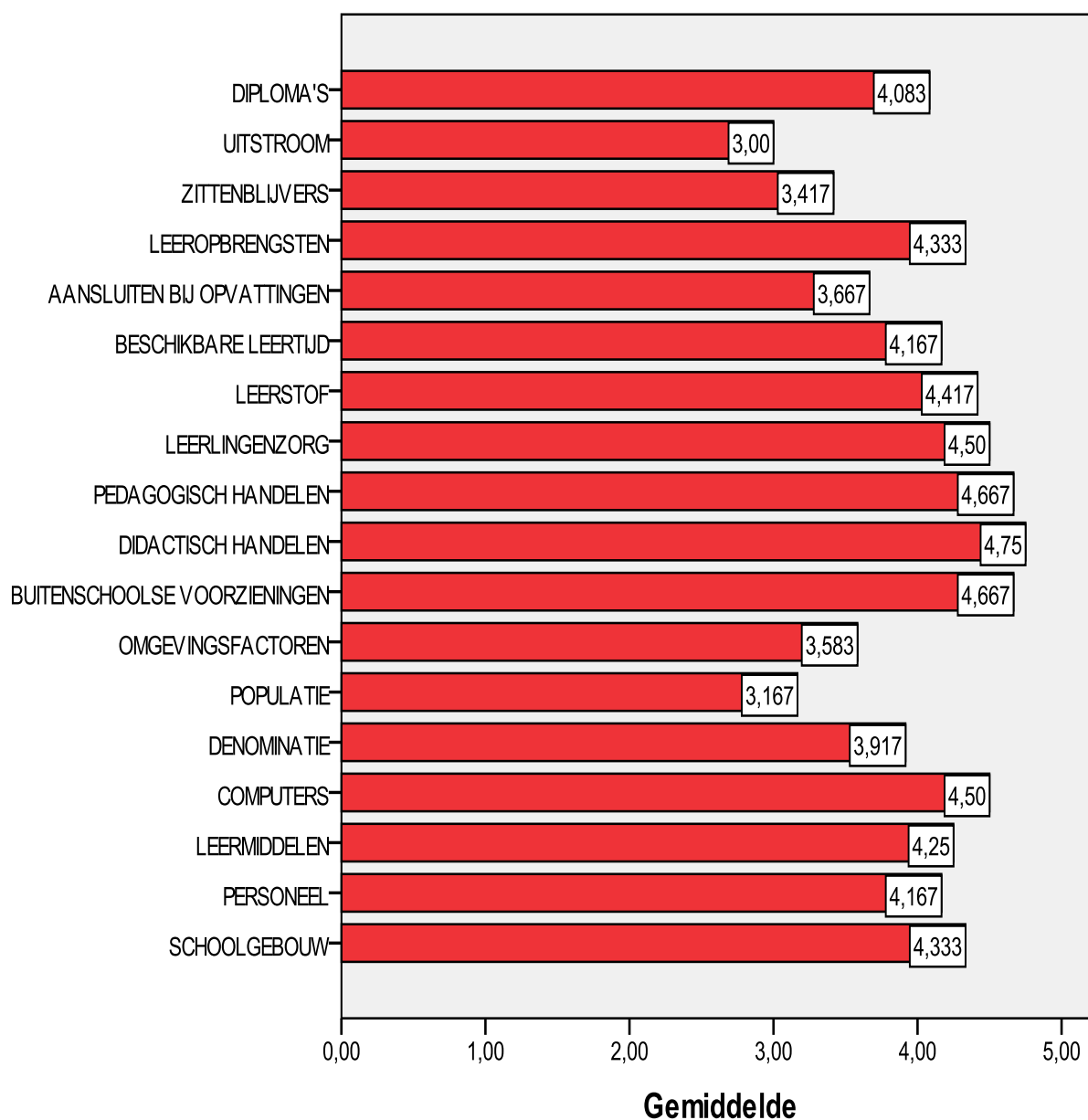
Overeenkomsten en verschillen tussen ouders en directies wanneer zij op zoek zijn naar een basisschool of ouders aan hun school proberen te matchen.

Overeenkomstige aandachtspunten	Verschillende aandachtspunten	Niet genoemde aandachtspunten
<i>Aantal keer genoemd door ouders en directies samen:</i>	<i>Alleen door ouders genoemd:</i>	
De grondslag van de basisschool (12)	Dat de school dichtbij is (8)	De aanwezigheid van computers
Vriendelijk personeel (8)	Een schoon en net schoolgebouw (6)	De aanwezigheid van computers met internet
Goede directeur (4)	Gevarieerd team (2)	De aanwezigheid van veel kinderen met dezelfde culturele achtergrond
Dat de school in een veilige, overzichtelijk omgeving ligt (2)	De aanwezigheid van veel kinderen uit de buurt (2)	Dat de school lopend goed bereikbaar is
Dat de school goede overblijfmogelijkheden heeft (2)	Jonge leerkrachten (1)	Dat de weg naar school veilig is voor wat betreft het verkeer
De aanwezigheid van veel kinderen uit hetzelfde sociale milieu (2)	Goede leerkrachten (1)	Dat de school goede naschoolse opvang heeft
	<i>Alleen door directies genoemd:</i>	
	De aanwezigheid van moderne leermiddelen (1)	
	Een mooi en ruim schoolgebouw (4)	

Kwaliteiten van de basisschool:

Het tweede gedeelte van het semi-gestruureerde interview had betrekking op de vragenlijst die directies vooraf hadden ingevuld. Daarbij werden de participanten verder bevraagd op de antwoorden die zij hadden ingevuld bij de vragenlijst. Op deze manier kon dieper op de ingevulde antwoorden worden doorgevraagd en werden ook achterliggende gedachten en opvattingen duidelijk. De directies van basisscholen werd gevraagd de vragenlijst vooraf in te vullen. Op basis van de 44 vragen uit de vragenlijst zijn uiteindelijk 18 kwaliteitsbegrippen geformuleerd. Met drie kwaliteitsbegrippen waren de directies van de basisscholen het 'niet mee eens, niet mee oneens', met 10 kwaliteitsbegrippen waren zij het gemiddeld 'mee eens' en met vijf kwaliteitsbegrippen waren zij het 'helemaal mee eens'. Zie verder figuur 7.

De kwaliteitsbegrippen 'zittenblijvers', 'uitstroom' en 'populatie' werden door directies beoordeeld als 'niet mee eens, niet mee oneens'. Terwijl de directieleden het met de kwaliteitsbegrippen 'computer', 'buitenschoolse voorzieningen', 'didactisch handelen', 'pedagogisch handelen' en 'leerlingenzorg' het 'helemaal mee eens' waren. De overige tien kwaliteitsbegrippen, 'moderne leermiddelen', 'grondslag van de basisschool', 'leertijd', 'diploma', 'gebouw', 'personeel', 'omgeving', 'leerstof', 'aansluiten bij opvattingen' en 'leeropbrengsten', werden beoordeeld als 'mee eens'. Zie hiervoor verder tabel 14.

Figuur 7. Grafische weergave van de kwaliteitsbegrippen op basis van de gemiddelde beoordeling door de directieleden in de vragenlijst.

Drie van de vijf belangrijkste kwaliteitsbegrippen bevinden zich in de proceskant van de onderwijskwaliteit, te weten: 'didactisch handelen', 'pedagogisch klimaat' en 'leerlingenzorg'. Twee van de vijf belangrijkste kwaliteiten bevinden zich aan de inputkant van de onderwijskwaliteit, te weten: 'computers' en ' buitenschoolse voorzieningen'. Met name de hoge score van het kwaliteitsbegrip 'computers' is hierin opvallend, aangezien die in vraag één niet genoemd werd. Over de 'buitenschoolse voorzieningen' hebben directieleden een duidelijke visie:

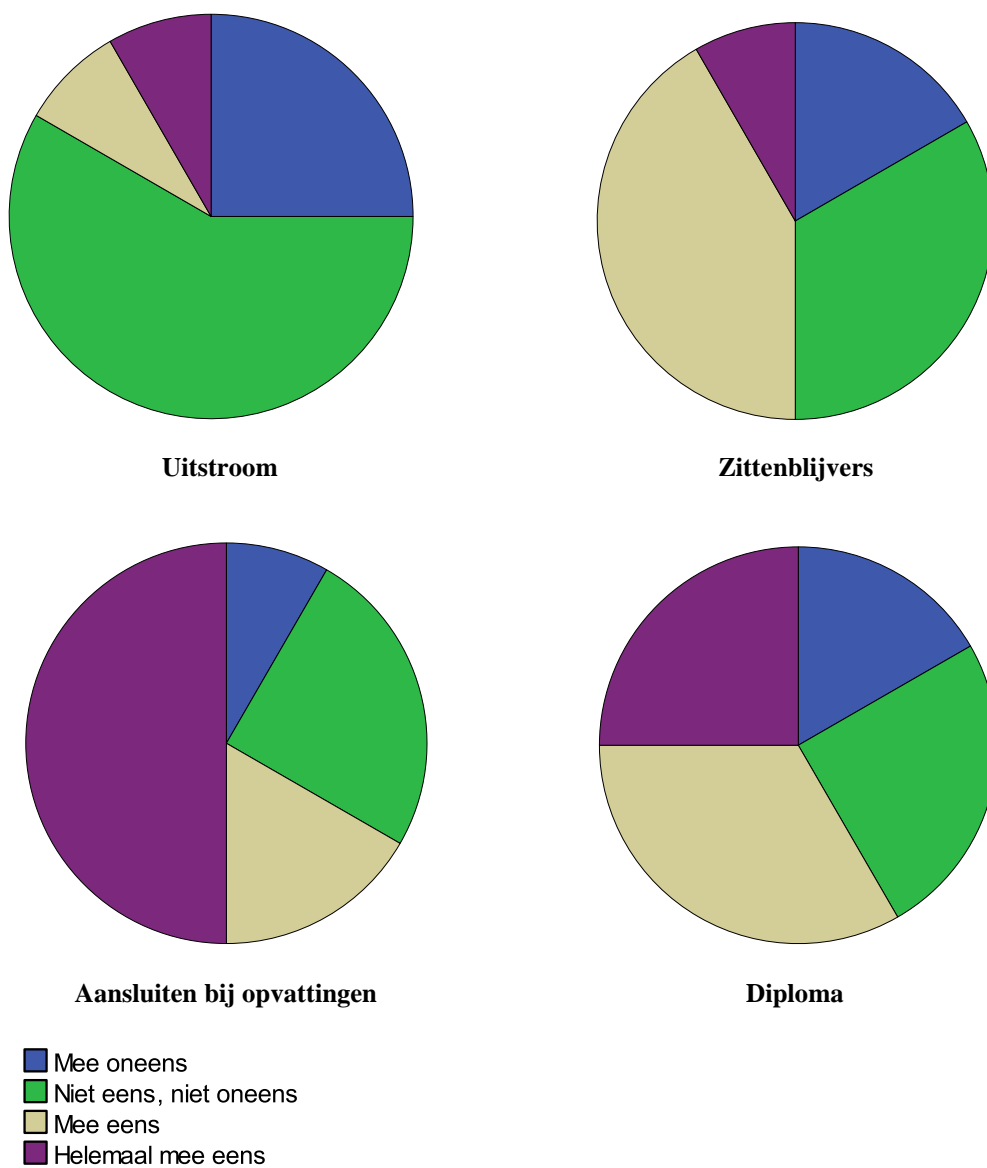
"Dit is super belangrijk. Het is geen 'core business' maar het wordt wel steeds meer een 'core business'. De mate waarin je de naschoolse en tussenschoolse opvang geregeld hebt, is voor ouders steeds belangrijker. Het is ook een punt waarvan de ouders zeggen: als dit niet geregeld is, dan kiezen we niet voor deze school."

Tabel 14:

Kwaliteitsbegrippen met een gemiddelde score anders dan 'mee eens'.

Kwaliteitsbegrip	Gemiddelde score	Gemiddelde antwoordcategorie	Modus	Hoogste score	Laagste score
Zittenblijvers	3,42	Niet mee eens, niet mee oneens	4,00	5,00	2,00
Uitstroom	3,00	Niet mee eens, niet mee oneens	3,00	5,00	2,00
Populatie	3,17	Niet mee eens, niet mee oneens	3,00	4,00	3,00
Computers	4,50	Helemaal mee eens	4,00	5,00	4,00
Buitenschoolse voorzieningen	4,67	Helemaal mee eens	5,00	5,00	4,00
Didactisch handelen	4,75	Helemaal mee eens	5,00	5,00	4,00
Pedagogisch handelen	4,67	Helemaal mee eens	5,00	5,00	4,00
Leerlingenzorg	4,50	Helemaal mee eens	5,00	5,00	4,00

Echter, de directieleden zijn niet altijd eensgezind in de beoordeling van de 18 kwaliteitsbegrippen. Bij een aantal kwaliteitsbegrippen is er sprake van een duidelijke spreiding in de antwoorden. Het kwaliteitsbegrip 'diploma' krijgt 'mee eens' als een gemiddelde beoordeling van de directieleden. Echter is er veel variatie in de gekozen antwoorden. Zo zijn er drie directies die het kwaliteitsbegrip 'diploma' beoordelen met: 'niet mee eens, niet mee oneens'. Zes directieleden daarentegen beoordelen dit kwaliteitsbegrip als 'hemelaar mee eens'. Daarnaast beoordelen nog twee directieleden het kwaliteitsbegrip als 'mee eens' en kiest één directielid voor de beoordeling 'niet mee eens'. Ook bij de kwaliteitsbegrippen als 'aansluiten bij opvattingen', 'zittenblijvers' en 'uitstroom' is een brede variatie aan antwoorden te zien. Zie hiervoor figuur 8 en tabel 15.

Figuur 8. Grafische weergave van de kwaliteitsbegrippen op basis van de gemiddelde beoordeling door de directieleden in de vragenlijst.

Tabel 15:

Kwaliteitsbegrippen met een grote variatie in de beoordeling van directies.

Kwaliteitsbegrip	Gemiddelde score	Standaard afwijking	Modus	Hoogste score	Laagste score
Diploma	4,08	1,00	5,00	5,00	2,00
Aansluiten bij opvattingen	3,67	1,07	4,00	5,00	2,00
Zittenblijven	3,42	0,90	4,00	5,00	2,00
Uitstroom	3,00	0,85	3,00	5,00	2,00
Populatie	3,17	0,39	3,00	4,00	3,00

Drie van de vier begrippen waarover de directieleden niet eensgezind zijn vallen binnen de outputkant van de onderwijskwaliteit, te weten: 'diploma', 'zittenblijven' en 'uitstroom'. Over het hebben van het juiste diploma lopen de opvattingen van directieleden sterk uiteen, getuige de volgende uitspraken van verschillende directieleden tijdens het interview:

"Ik geloof dat het hebben van de juiste diploma's wel een voorwaarde is om tot goed leren te kunnen komen bij de kinderen."

"Diploma's zijn kwaliteit. Soms hebben we wel eens een klassenassistent voor de klas. Maar dat is geen kwaliteit."

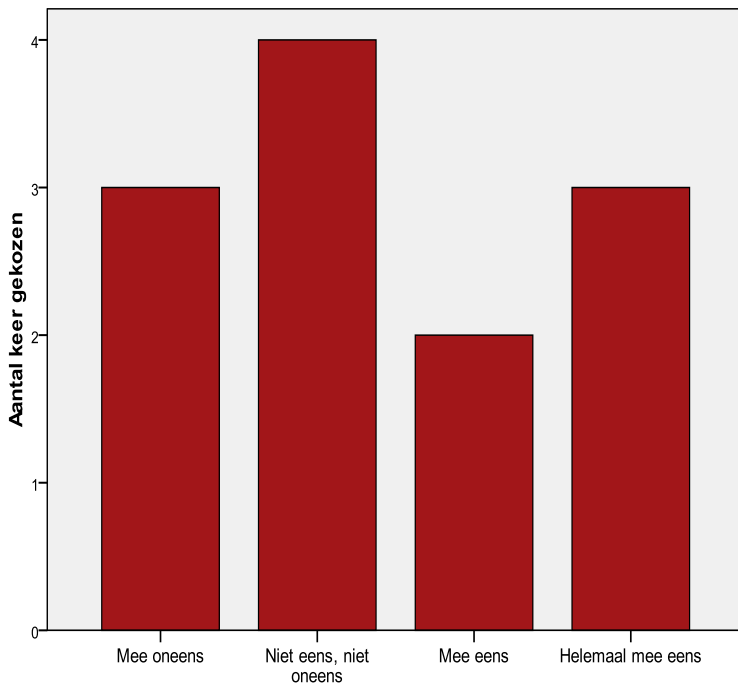
"Op het moment dat je echt les gaat geven, is het wel handig als je het PABO-diploma hebt, maar je moet ook kijken hoe je mensen anders in kunt zetten."

Dat de variatie aan beoordelingen van directieleden over het kwaliteitsbegrip 'aansluiten bij opvattingen' ook sterk uiteen loopt heeft te maken met de twee items waaruit het kwaliteitsbegrip is opgebouwd. Directieleden geven een veel bredere variatie aan antwoorden wanneer het gaat over het hebben van dezelfde opvattingen over

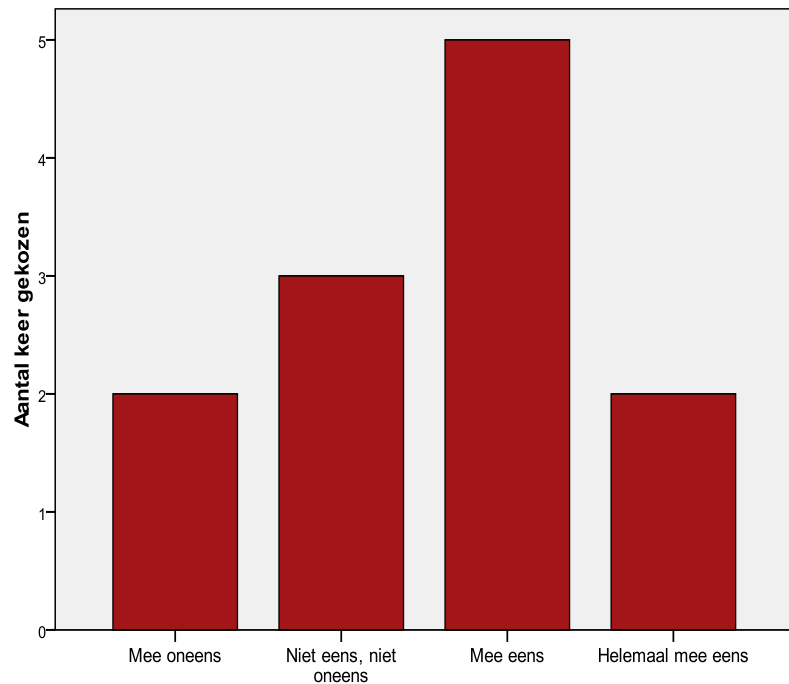
opvoeding als ouders, dan wanneer het gaat over het hebben van dezelfde opvattingen over leren als ouders.

Figuur 9 geeft dit ook grafisch weer. Daar waar 58,4% van de directieleden het 'mee eens' of het 'helemaal mee eens' is, wanneer het gaat om het aansluiten bij de opvattingen over leren, daar is slechts 41,7% het 'mee eens' of 'helemaal mee eens' wanneer het de aansluiting bij de opvattingen over opvoeding betreft.

Opvattingen over opvoeding

Opvattingen over leren

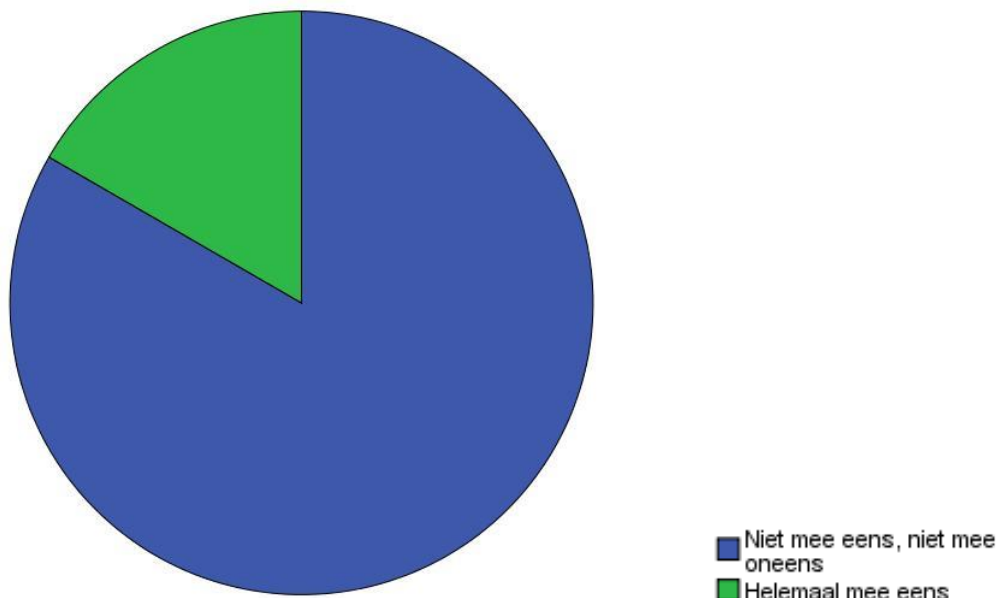
Figuur 9. Grafische weergave van de items die vallen onder het kwaliteitsbegrip 'aansluiten bij opvattingen'.

Ook de kwaliteitsbegrippen 'zittenblijven' en 'uitstroom' zorgen voor verdeeldheid onder de directies. Echter valt hierbij de brede variatie aan beoordelingen bij beide kwaliteitsbegrippen niet te verklaren door de opbouw van het item, beide kwaliteitsbegrippen bestaan namelijk maar uit één item, maar slechts door het verschil in opvattingen onder de directies. Zo zeggen twee directieleden over het kwaliteitsbegrip 'uitstroom':

"Je probeert de kinderen zoveel mogelijk mee te geven, binnen de mogelijkheden die hij of zij heeft. En als er heel veel kinderen naar het HAVO of VWO kunnen dan is dat prima. Ik noem tegen nieuwe ouders geen HAVO of VWO, maar ik zeg wel dat de uitstroom goed is."

"Ik ben het hiermee oneens. Het hangt van je populatie af. Je moet streven naar een optimaal rendement. Je moet gaan kijken naar de toegevoegde waarde van de school. HAVO of VWO zegt niks."

Naast de vier kwaliteitsbegrippen waar de directieleden het niet over eens zijn, zijn ze over het kwaliteitsbegrip 'populatie' wel eensgezind. Hierbij is namelijk sprake van een kleine variatie aan verschillende antwoorden. Tien directieleden kozen voor de antwoordcategorie 'niet mee eens, niet mee oneens' als beoordeling van het kwaliteitsbegrip 'populatie'. Twee directieleden beoordeelden dit kwaliteitsbegrip als 'helemaal mee eens'.

Figuur 9. Grafische weergave van de kwaliteitsbegrippen op basis van de gemiddelde beoordeling door de directieleden in de vragenlijst.

Directies vinden het kwaliteitsbegrip 'populatie' van minder belang bij het beoordelen van de kwaliteiten van de basisschool. Een directielid zegt hier over:

"Dit vind ik niet belangrijk, omdat je afhankelijk bent van de schoolkeuze van ouders. Hier kun je als school niet actief op sturen."

Behalve dat de directies op de vragenlijst hun oordeel gaven over de verschillende onderwijskwaliteiten, werd ze ook gevraagd een top drie te vormen van de belangrijkste kwaliteitsbegrippen. Hierbij werden de kwaliteitsbegrippen 'personeel' en 'pedagogisch klimaat' het meest genoemd in de top drie; beide negen maal. Zie hiervoor verder tabel 16. Bij de berekening van de gemiddelde scores uit de vragenlijst bleek dat directies de

kwaliteitsbegrippen 'computers', 'buitenschoolse voorzieningen', 'didactisch handelen', 'pedagogisch handelen' en 'leerlingenzorg' belangrijke kwaliteiten vinden van de basisschool. De top drie van de directies van belangrijkste kwaliteiten laat een ander beeld zien. Hierin worden de kwaliteitsbegrippen 'personeel' en 'pedagogisch klimaat' het meest genoemd. De kwaliteitsbegrippen 'computers' en 'buitenschoolse voorzieningen' worden hier helemaal niet genoemd.

Tabel 16:

Top drie kwaliteitsbegrippen van de directies

Kwaliteitsbegrippen	Items	Aantal keer gekozen
Personeel	Goede leerkrachten (5) Goede directeur (2) De school heeft een gevarieerd team (1) Vriendelijkheid personeel (1)	9
Pedagogisch klimaat	De leerlingen leren zelfstandig werken (4) Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan (3) Dat de school pestgedrag tegen gaat (2)	9
Leerstof	Dat de school veel aandacht besteedt aan de basisvakken taal en rekenen (4) Dat de school veel aandacht besteedt aan sociale vaardigheden (1)	5
Didactisch handelen	Dat de leerkrachten goede uitleg geven (2) De leerkrachten kunnen goed omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens het uitleggen (1)	3
Schoolgebouw	Een schoon en net schoolgebouw	3
Populatie	Dat de school een gemengd publiek heeft	1
Leerlingenzorg	Dat de school aandacht heeft voor leerlingen die achterstanden hebben of sneller door de leerstof kunnen	1
Denominatie	De grondslag van de basisschool	1
Overig	Communicatie van de school	1

Wanneer de resultaten van de beoordelingen van de beide groepen participanten met elkaar vergeleken wordt, blijken er in totaal zeven overeenkomsten en twee verschillen te zijn tussen directies en ouders (zie tabel 17).

Beide groepen participanten vinden het 'pedagogische klimaat' de belangrijkste kwaliteit. Andere overeenkomsten bij de belangrijkste kwaliteiten van de basisschool zijn de kwaliteitsbegrippen 'didactisch handelen', 'leerlingenzorg', 'leerstof' en 'personeel'. Daarnaast vinden ouders de 'omgevingsfactoren' een belangrijke kwaliteit van de basisschool. Directies daarentegen vinden ook 'computers' en 'buitenschoolse voorzieningen' belangrijke kwaliteiten van de basisschool. Over de minst belangrijke kwaliteiten zijn de ouders en directieleden het eens: 'populatie', 'zittenblijvers' en 'uitstroom' zijn voor zowel ouders als directies de minst belangrijke kwaliteiten van de basisschool.

Beide groepen participanten vinden vier kwaliteitsbegrippen belangrijk, die zich binnen het centrale begrip de proceskant van de onderwijskwaliteit bevinden, namelijk: 'pedagogisch klimaat', 'didactisch handelen', 'leerstof' en 'leerlingenzorg'. De overige belangrijkste kwaliteitsbegrippen bevinden zich binnen de inputkant van de onderwijskwaliteit. Daar waar de kwaliteitsbegrippen het minst belangrijk zijn, voor zowel ouders als directies, bevinden zich twee kwaliteitsbegrippen binnen de outputkant van de onderwijskwaliteit, namelijk 'zittenblijvers' en 'uitstroom'. Het kwaliteitsbegrip 'populatie' valt als minst belangrijke kwaliteit binnen de inputkant van de onderwijskwaliteit.

Tabel 17:

Overeenkomsten en verschillen in de beoordeling van de kwaliteiten van de basisschool door ouders en directies.

	Ouders	Directies
Belangrijkste kwaliteiten	Pedagogisch klimaat	Pedagogisch klimaat
	Didactisch handelen	Didactisch handelen
	Leerstof	Leerstof
	Leerlingenzorg	Leerlingenzorg
	Personeel	Personeel
	Omgevingsfactoren	Computers
		Buitenschoolse voorzieningen
Minst belangrijke kwaliteiten	Populatie	Populatie
	Zittenblijvers	Zittenblijvers
	Uitstroom	Uitstroom

Kijken als ouder:

In de laatste vraag van het semi-gestructureerde interview werd directies gevraagd te kijken door de bril van ouders. De participanten werd de volgende vraag gesteld: "Kunt u aangeven welke aspecten u denkt dat ouders zullen noemen als zij de kwaliteiten van de basisschool moeten benoemen?". Aan de hand van de 'template approach' werden de gegeven antwoorden geanalyseerd. Hieruit bleek dat directies denken dat ouders de kwaliteitsbegrippen 'personeel', 'schoolgebouw', 'buitenschoolse voorzieningen' en de 'omgevingsfactoren' zullen noemen als kwaliteiten van de basisschool. Tabel 18 geeft dit schematisch weer.

Tabel 18:

De belangrijkste kwaliteitsbegrippen die ouders noemen volgens directies.

Kwaliteitsbegrip	Item	Totaal aantal keer gekozen (N = 12)
Personeel	Vriendelijkheid personeel (6)	14
	Goede leerkrachten (3)	
	Goede directeur (2)	
	De school heeft een gevarieerd team (1)	
	De school heeft veel jonge leerkrachten (1)	
	De school heeft een gevarieerd team (1)	
Schoolgebouw	Een schoon en net schoolgebouw (5)	10
	Een mooi en ruim schoolgebouw (5)	
Buitenschoolse voorzieningen	Dat de school naschoolse opvang heeft (6)	8
	Dat de school goede overblijfmogelijkheden heeft (2)	
Omgevingsfactoren	Dat de school dichtbij is (4)	7
	Dat de school lopend goed bereikbaar is (2)	
	Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt (1)	
Lesstof	Dat de school veel aandacht besteedt aan de basisvakken taal en rekenen (3)	4
	Dat de school veel aandacht besteedt aan sociale vaardigheden (1)	
Leerlingenzorg	Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die achterstanden hebben (2)	4
	Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die sneller door de leerstof kunnen (2)	

Wat opvalt bij het kwaliteitsbegrip 'personeel' is dat directies denken dat ouders het vooral belangrijk vinden wanneer het personeel vriendelijk is. Daarnaast denken directies dat de naschoolse opvang voor ouders een belangrijke kwaliteit van de basisschool zal zijn. Beide kwaliteitsbegrippen bevinden zich binnen de inputkant van de onderwijskwaliteit. Van de zes belangrijkste kwaliteitsbegrippen die directies noemen, bevinden zich vier kwaliteitsbegrippen binnen de inputkant van de onderwijskwaliteit; 'personeel', 'schoolgebouw', 'buitenschoolse voorzieningen' en 'omgevingsfactoren'. De overige twee begrippen, 'lesstof' en 'leerlingenzorg', vallen binnen de proceskant van de onderwijskwaliteit. Dat directies denken dat ouders vooral kwaliteiten belangrijk vinden die aan de inputkant van de onderwijskwaliteit staan, verklaart een directielid tijdens het interview:

"Ik verwacht wel dat ouders anders naar een school kijken dan dat ik dat doe. Het komt denk ik door onwetendheid. De meeste ouders zijn onwetend. Ze vragen wat bij burens of bij kennissen over een school en dat is het dan ook."

Behalve dat de directies een aantal kwaliteitsaspecten noemden, werden ze ook gevraagd om een top drie te maken van de kwaliteiten waarvan zij dachten dat ouders die zouden gaan noemen. Ook hieruit bleek dat directies denken dat ouders de kwaliteitsbegrippen 'personeel' het belangrijkste zullen vinden, gevolgd door 'omgevingsfactoren', 'pedagogisch handelen' en 'buitenschoolse voorzieningen'. Zie hiervoor tabel 19.

Tabel 19:

De belangrijkste kwaliteitsbegrippen die ouders noemen volgens directies, samengevat in een top drie.

Kwaliteitsbegrip	Item	Totaal aantal keer gekozen (N = 12)
Personeel	Goede leerkrachten (5)	7
	Vriendelijkheid personeel (1)	
	De school heeft veel jonge leerkrachten (1)	
Omgevingsfactoren	Dat de school dichtbij is (2)	5
	Dat de school lopend goed bereikbaar is (1)	
	Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt (1)	
	Dat de weg naar school veilig is voor wat betreft verkeer (1)	

Pedagogisch handelen	Dat de school pestgedrag tegen gaat (2)	4
	Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert (1)	
	Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan (1)	
Buitenschoolse voorzieningen	Dat de school naschoolse opvang heeft	4
Schoolgebouw	Een schoon en net schoolgebouw (2)	3
	Een mooi en ruim schoolgebouw (1)	

Wanneer de resultaten van de ouders en directies met elkaar vergeleken worden, zijn de volgende resultaten zichtbaar: ouders denken dat directies 'moderne leermiddelen', 'leeropbrengsten' en het 'didactisch handelen' de belangrijkste kwaliteiten van de basisschool vinden. Directies daarentegen denken dat ouders het 'personeel', de 'omgevingsfactoren' en het 'pedagogisch handelen' de belangrijkste kwaliteiten vinden. Tabel 20 geeft dit schematisch weer.

Tabel 20:

Overeenkomsten en verschillen in de beoordeling van de kwaliteiten van de basisschool door ouders en directies.

Kwaliteiten die directies noemen volgens ouders	Moderne leermiddelen
	Leeropbrengsten
	Didactisch handelen
	Computers
	Personeel
	Pedagogisch klimaat
Kwaliteiten die ouders noemen volgens directies	Personeel
	Omgevingsfactoren
	Pedagogisch handelen
	Buitenschoolse voorzieningen
	Schoolgebouw

▪ **Conclusie:**

In de conclusie worden de resultaten van beide groepen participanten met elkaar vergeleken. Op basis van de eerder beschreven uitkomsten van de semi-gestructureerde interviews en door middel van uitspraken gedaan door de participanten tijdens het interview, wordt er antwoord gegeven op de onderzoeksvraag:

In hoeverre is er een verschil in opvattingen over het begrip 'kwaliteit van de basisscholen' tussen basisschooldirecties en ouders en welke overeenkomsten zijn er te onderscheiden?

Op de eerste vraag uit dit onderzoek: welke kwaliteiten spelen een rol tijdens het zoeken en matchen van een basisschool, kan gesteld worden dat ouders een helder beeld hebben van de aandachtspunten die zij hebben bij de inputkant van de onderwijskwaliteit, maar veel minder aandacht schenken aan de proceskant en outputkant van de onderwijskwaliteit. Dat directieleden niet altijd invloed kunnen hebben op een aantal pragmatische aandachtspunten van ouders bij de inputkant van de onderwijskwaliteit (zoals omgevingsfactoren of de persoonlijke voorkeuren van ouders met betrekking tot het personeel) is de directies duidelijk. Directieleden daarentegen proberen daar waar mogelijk met ouders te matchen op de inputkant van de onderwijskwaliteit, maar proberen ouders veel meer te overtuigen van de kwaliteiten van hun school met de proceskant van de onderwijskwaliteit, door hierover een stevig verhaal af te steken waarbij met name de pedagogische en didactische kant een belangrijke rol vertolken.

Dat ouders het 'pedagogische klimaat' en 'didactisch handelen' van de basisschool wel degelijk belangrijke kwaliteiten vinden blijkt onder andere uit de analyse van de vragenlijst; de tweede vraag in dit onderzoek. Daarin geven ouders aan het 'pedagogisch klimaat' de belangrijkste kwaliteit te vinden van de basisschool. Dit kwaliteitsbegrip haalt gemiddeld de hoogste score in de vragenlijst. De één na belangrijkste kwaliteit van een basisschool vinden ouders het 'didactisch handelen', gevolgd door 'leerstof', 'personeel' en 'leerlingenzorg'. Alhoewel de kwaliteitsbegrippen aan de inputkant van de onderwijskwaliteit nog steeds hoge waarderingen krijgen van ouders in de vragenlijst, is nu ook duidelijk te zien dat ouders zich bewust zijn van de kwaliteiten aan de proceskant van de onderwijskwaliteit. Ook de directieleden vinden 'didactisch handelen' en het 'pedagogische klimaat' de twee belangrijkste kwaliteiten van de basisschool. Daarnaast vinden directies, net als ouders ook het

kwaliteitsbegrip 'leerlingenzorg' een belangrijke kwaliteiten van de basisschool. Echter, directies vinden ook 'buitenschoolse voorzieningen' en 'computers' belangrijke kwaliteiten van de basisschool. Met name het kwaliteitsbegrip 'buitenschoolse voorzieningen' valt hierin op. Ouders beoordelen dit kwaliteitsbegrip met een gemiddelde van 3,67 terwijl de directies dit kwaliteitsbegrip beoordelen met een gemiddeld cijfer van 4,67.

Overige belangrijke verschillen in de beoordeling van kwaliteiten tussen ouders en directies zijn de kwaliteitsbegrippen 'omgevingsfactoren' en 'buitenschoolse voorzieningen'. Ouders geven aan dat zij de 'omgevingsfactoren' een belangrijke kwaliteit vinden. Zoals al eerder aangegeven hebben directies niet altijd invloed op de pragmatische redeneringen die ouders hebben bij dit kwaliteitsbegrip. Directies daarentegen denken dat wel te hebben bij de uitvoering van de buitenschoolse voorzieningen. Door dit als een belangrijke kwaliteit aan te duiden proberen directies een aantal zaken die ouders belangrijk vinden bij de kwaliteit 'omgevingsfactoren' te beïnvloeden. Door het hebben van goede overblijfmogelijkheden en goede naschoolse opvang hoeven ouders bijvoorbeeld minder vaak hun kinderen weg te brengen of op te halen. De praktische redenen die ouders hanteren binnen het kwaliteitsbegrip 'omgevingsfactoren' worden op die manier door de directies beïnvloed.

Directies kunnen een redelijke inschatting maken van de kwaliteiten die ouders zullen noemen. De kwaliteitsbegrippen 'personeel', 'omgevingsfactoren' en 'pedagogisch klimaat' noemden zij als kwaliteiten die ouders ook zullen noemen. Daarnaast noemden zij ook nog de kwaliteiten 'buitenschoolse voorzieningen' en 'schoolgebouw'. Op het schoolgebouw letten ouders inderdaad, zo bleek uit vraag één van het interview, maar dit noemen zij geen kwaliteit van de basisschool, zoals aangeduid in vraag twee. De 'buitenschoolse voorzieningen' worden door ouders zowel bij de aandachtspunten als bij het beoordelen van de kwaliteiten niet genoemd. Ook ouders kunnen een redelijke inschatting maken wat directies van basisscholen belangrijke kwaliteiten vinden. Van de zes meest genoemde kwaliteitsbegrippen onder deze vraag komen er vier overeen met de kwaliteiten die directies noemen. Slechts de kwaliteitsbegrippen 'moderne leermiddelen' en 'leeropbrengsten' worden door directies niet genoemd. Tabel 21 geeft de resultaten uit het onderzoek van de beide groepen participanten schematisch weer.

Tabel 21:

Overeenkomsten en verschillen in de beoordeling van de kwaliteiten van de basisschool door ouders en directies.

	Aandachtspunten	Kwaliteiten	Denken als de ander
Ouders	Personeel	Pedagogisch klimaat	<i>Moderne leermiddelen</i>
	<i>Omgevingsfactoren</i>	Didactisch handelen	<i>Leeropbrengsten</i>
	Denominatie	Leerstof	Didactisch handelen
	Schoolgebouw	Leerlingenzorg	Computers
		Personeel	Personeel
		<i>Omgevingsfactoren</i>	Pedagogisch klimaat
Directie	<i>Pedagogisch klimaat</i>	Pedagogisch klimaat	Personeel
	Personeel	Didactisch handelen	Omgevingsfactoren
	<i>Didactisch handelen</i>	Leerstof	Pedagogisch klimaat
	Schoolgebouw	Leerlingenzorg	<i>Buitenschoolse voorzieningen</i>
	Denominatie	Computers	<i>Schoolgebouw</i>
	<i>Leerstof</i>	<i>Personeel</i>	
	<i>Buitenschoolse voorzieningen</i>		

In het licht van de voorgaande onderzoeksresultaten kan het volgende geconcludeerd worden: ouders en directies hebben een duidelijk beeld van de kwaliteiten die zij belangrijk vinden. Wanneer ouders op zoek gaan naar een basisschool dan hebben zij in eerste instantie vooral aandacht voor de inputkant van de onderwijskwaliteit. Directies zijn hiervan goed op de hoogte, mede omdat zij een redelijke inschatting kunnen maken van de kwaliteiten die ouders belangrijk vinden, en spelen hier op in. Directies hebben daarentegen ook oog voor de proceskant van de onderwijskwaliteit, een belangrijk onderdeel aangezien ouders kwaliteiten van de basisschool aanduiden die zich voornamelijk binnen de proceskant bevinden. De kwaliteiten die ouders daadwerkelijk belangrijk vinden, dat wil zeggen: anders dan kwaliteiten waar zij op gaan letten tijdens het zoeken van een basisschool, komen voor een groot deel overeen met de kwaliteiten die directies belangrijk vinden. Hierbij valt op dat beide groepen participanten met name kwaliteiten belangrijk vinden die behoren tot de proceskant van de onderwijskwaliteit. Slechts op een tweetal kwaliteitsbegrippen verschillen de twee groepen participanten hierbij van mening. Er kan dus geconcludeerd worden dat ouders en directies het in de regel met elkaar eens zijn over wat de kwaliteiten van de basisschool zijn.

▪ **Discussie:**

Vanuit het perspectief van de gevonden conclusies in dit onderzoek wordt er gekeken naar de theorie over marktwerking in het onderwijs en het kiezen van een basisschool op basis van kwaliteiten.

Drie adviezen:

Karsten, Visscher, Dijkstra & Veenstra concluderen in hun artikel uit 2010 dat ouders geen duidelijk beeld hebben van de kwaliteiten van de basisschool, waardoor de keuze voor een basisschool op basis van kwaliteiten moeilijker wordt. Uit dit onderzoek kan geconcludeerd worden dat dit slechts deels waar is. Ouders hebben wel degelijk een duidelijk beeld van de kwaliteiten die zij belangrijk vinden alleen zijn dit in eerste instantie niet de aandachtspunten waar zij op letten bij het zoeken van een basisschool. Zoals in de conclusie van dit onderzoek genoemd is, letten ouders voornamelijk op de inputkant van de onderwijskwaliteit bij het kiezen van een basisschool. Dit betekent niet dat zij de kwaliteiten genoemd onder de proceskant van de onderwijskwaliteit niet belangrijk vinden. Ouders vinden juist deze kwaliteiten belangrijk, maar hebben bij deze kwaliteiten geen duidelijk beeld. Dit heeft deels te maken met, zoals een directielid ook al benoemde tijdens het interview en zoals Karsten, Visscher, Dijkstra en Veenstra (2010) dat ook benoemen, dat ouders geen duidelijk beeld hebben bij deze kwaliteiten omdat zij redeneren vanuit een verouderd mentaal model of omdat ze niet goed genoeg geïnformeerd zijn. Daar waar de kwaliteitsbegrippen aan de inputkant vaak praktisch en direct zichtbaar binnen een school zijn, zijn de kwaliteitsbegrippen binnen de proceskant vaak minder begrijpelijk. Het is dan ook niet verwonderlijk dat directies in een persoonlijk gesprek en een rondleiding door de school de ouders onder andere proberen te overtuigen door middel van een goed verhaal over de proceskant van de onderwijskwaliteit.

Knelpunten:

Echter zit hier meteen ook een duidelijk knelpunt. Daar waar de kwaliteiten aan de inputkant vaak goed zichtbaar zijn en de kwaliteiten aan de outputkant vaak aantoonbaar zijn, zijn de kwaliteiten binnen de proceskant veel minder zichtbaar of aantoonbaar. Bovendien is het voor ouders vaak niet duidelijk op welke manier deze kwaliteiten geïnterpreteerd moeten worden; er is geen standaard die uitlegt dat een basisschool aan deze kwaliteiten binnen de proceskant van de onderwijskwaliteit voldoet of niet voldoet. Kortom: ondanks dat ouders dit veelal belangrijke kwaliteiten van de basisschool vinden, is het onduidelijk voor ze hoe ze deze kwaliteiten binnen deze basisscholen moeten beoordelen. Het verhaal van de directeur is daarom voor veel ouders leidend in hun schoolkeuze, inclusief de kwaliteiten die zij noemden bij de inputkant van de

onderwijskwaliteit. Voor directies is daarom van essentieel belang dat zij de kwaliteiten die zij benoemen binnen de proceskant van de onderwijskwaliteit, in de praktijk kunnen laten zien aan ouders. In die zin zijn de kwaliteiten genoemd binnen de proceskant van de onderwijskwaliteit 'ervaringsgoed'; ouders weten pas daadwerkelijk wat deze kwaliteiten inhouden indien men het onderwijs ondergaat (van Dyk, 2001). Dat een aantal van deze proceskwaliteiten, zoals het kwaliteitsbegrip 'leerlingenzorg' en 'didactisch handelen', inderdaad 'ervaringsgoed' zijn, blijkt uit een onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau uit 2002. Hieruit blijkt dat naarmate het kind langer op school zit, het aantal ouders dat deze kwaliteiten van de basisschool op zes of meer onderdelen beoordeeld als 'slecht' of 'matig' verdubbelt (SCP, 2002).

Gevolgen:

Het voorgaande in ogenschouw genomen, heeft dit binnen de onderwijsmarkt een drietal gevolgen voor de spelers op deze markt. Om daadwerkelijk de onderwijsmarkt een 'markt' te laten worden, om zo de kwaliteit (Ahonen, 2000; Jeynes, 2000), de innovatiekracht (Adnett & Davies, 2000) en de efficiëntie (Sweetland, 2002) van de basisscholen te verbeteren, zullen ten eerste ouders zich voorafgaand aan een basisschool bezoek beter moeten oriënteren op de kwaliteiten die zich binnen de proceskant van de onderwijskwaliteiten bevinden. Ten tweede zal de overheid, als beleidsmaker en toezichthouder van het onderwijs, ouders nadrukkelijker moeten informeren over de proceskant van de onderwijskwaliteiten. Dat betekent dat de overheid, die zich nu voornamelijk bezig houdt met de kwaliteiten aan de outputkant van de onderwijskwaliteit, zich nadrukkelijker zal moeten opstellen als onafhankelijke adviseur op het gebied van de proceskwaliteiten van de basisschool. De overheid zal de ouders moeten stimuleren om deskundiger op dit gebied te worden. Daarnaast noemen Herweijer en Vogels in hun artikel uit 2004 dat de traditionele verhouding van sturing en het afleggen van verantwoording van de basisschool aan de overheid zal gaan veranderen. Het is mede daarom ook belangrijk dat, ten derde, basisscholen zich nadrukkelijker profileren op die specifiek proceskwaliteiten van de onderwijskwaliteit die de basisschool bezit en die de aanstaande ouders belangrijk vinden, en dat de basisscholen zich hierover ook verantwoorden tegenover de ouders. Hierdoor zal er meer nadruk komen te liggen op de horizontale sturing en het verantwoording afleggen; namelijk dat basisscholen verantwoording afleggen aan de ouders. Mede doordat basisscholen meer verantwoording gaan afleggen aan ouders en zich meer laten sturen door de vraagkant van de onderwijsmarkt in hun beleidsvorming, zal er naar verwachting ook meer marktwerking optreden in de onderwijsmarkt. De verwachting dat marktwerking in het onderwijs uiteindelijk zorgt voor een

kwaliteitsverbetering wordt door de meeste onderzoekers gedeeld (Ahonen, 2000; Herweijer & Vogels, 2004; Jeynes, 2000; O'Shaughnessy, 2005).

Echter, deze drie adviezen om te komen tot een betere marktwerking zijn niet simpel te realiseren. Eén van de condities voor een goede marktwerking is de informatievoorziening. Basisscholen en met name de overheid moeten er voor zorgen dat ouders kunnen beschikken over relevante informatie over de kwaliteiten van de basisschool, zonder dat zij daar al te veel moeite voor hoeven te doen (Onderwijsraad, 2001). De publicatie van de inspectie rapporten op internet zijn in dit geval niet zinvol. Zoals uit dit onderzoek, maar ook uit het onderzoek van het SCP uit 2002, blijkt dat ouders vaker op de input- en proceskant van de onderwijskwaliteit zitten dan dat zij op de outputkant zitten. Ouders hechten weinig waarde aan het feit dat basisscholen inzetten op hoge leerprestaties (SCP, 2002). De huidige informatie voorziening van de overheid is met name gericht op de outputkant van de onderwijskwaliteit. Deze informatie heeft een ernstige tekortkoming in de wijze waarop recht gedaan wordt aan het multidimensionale karakter van schoolprestaties. De schoolprestaties komen vaak tot uitdrukking door middel van de kwaliteitsbegrippen 'zittenblijvers' en 'leeropbrengsten'. Basisscholen dragen echter op meer vlakken bij aan de vorming van kinderen, deze vlakken blijven in de informatievoorziening van de overheid nu vaak onderbelicht en bevinden zich voornamelijk aan de proceskant van de onderwijskwaliteit. Deze kwaliteiten zijn voor ouders vaak gecompliceerd en juist deze kwaliteiten zijn vrijwel niet objectief te meten. Dit maakt het lastig voor basisscholen en de overheid om ouders hier onafhankelijk over te kunnen informeren, waardoor ouders zich nog steeds geen duidelijk beeld kunnen vormen van deze kwaliteiten in relatie tot de verschillen tussen basisscholen.

Een tweede punt waardoor de drie adviezen de nodige complicaties met zich meebrengen komt voort uit het profileren op proceskwaliteiten door basisscholen, het afleggen van verantwoording aan de ouders en het inspelen op de behoeften van ouders in de onderwijsmarkt. Wanneer de autoriteit van de overheid vermindert, zal het logischerwijs de markt zijn die deze autoriteit overneemt. Dit komt door de volgende redenering: de overheid laat de basisscholen meer horizontale verantwoording afleggen en sturing vanuit de vraagkant van de markt krijgen. Hierdoor kunnen de basisscholen zich meer richten op de wensen van de markt, waardoor ze beter kunnen concurreren met andere basisscholen en zo een groter deel van de markt veroveren (Onderwijsraad, 2001). Echter zitten hier ook een aantal ogenschijnlijke nadelen aan. Meer rekening houden met de wensen en

opvattingen van ouders kan betekenen dat basisscholen zich nadrukkelijker richten op de sociaal-economische of sociaal-culturele groep waartoe hun leerlingen behoren (SCP, 2002). Doordat een basisschool zich richt op een bepaalde groep uit populatie, worden zij tevens minder aantrekkelijk voor een andere groep uit de populatie. Meer inbreng van de vraagkant van de onderwijsmarkt kan dus leiden tot een sterkere scheiding tussen kinderen uit verschillende milieus. Bovendien blijkt dat deze scheiding in de markt op basis van sociaal-economische of sociaal-culturele achtergronden doorwerkt binnen de proceskant van de onderwijskwaliteit (Dijkstra et al, 2001). Met name het kwaliteitsbegrip 'leerstof' laat een verandering zien. Basisscholen blijken het accent op verschillende leerdoelen te leggen, naar gelang de sociaal-culturele samenstelling van de leerlingenpopulatie. Basisscholen met veel allochtone leerlingen of veel leerlingen met laagopgeleide ouders leggen vooral de nadruk op basisvaardigheden en minder op een breed leerstof aanbod. Op basisscholen met veel hoger opgeleide ouders is het beeld omgekeerd: hier is er juist veel aandacht voor brede doelen en sociale vaardigheden en minder nadruk op de basisvaardigheden (SCP, 2002). Door een bewuste profilering op basis van de wensen van de ouders uit de onderwijsmarkt worden de verschillen in leerlingenpopulaties dus versterkt. De vraag is of dit wenselijk is, zeker met het oog op de maatschappelijke discussie over de zogenoemde 'witte' en 'zwarte' scholen van de laatste jaren. Bovendien schreef de overheid in 2001 in het meerjarenplan tot 2010 het onderwijs twee taken toe: ten eerste het versterken van de kenniseconomie en ten tweede het bevorderen van de sociale cohesie. Hierbij ging het ook met name om een sterkere rol voor de integratiefunctie van de school; de school als ontmoetingsplaats voor leerlingen met verschillende sociale en etnische achtergronden (Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, 2001). Echter, een vrije onderwijsmarkt waarbij slechts de wensen van ouders en leerlingen aan bod komen verwaarloost de bredere maatschappelijke taak van het onderwijs.

Overheidsbemoeyenis:

In het kader van het bovenstaande is het de vraag of het niet wenselijk is dat de overheid zich meer mengt in de onderwijsmarkt. Is het van belang dat de overheid zich meer gaat bemoeien met de vrije schoolkeuze van ouders, om zo segregatie tegen te gaan en basisscholen meer te laten toe komen aan hun bredere maatschappelijke taak? In dit geval zou de overheid bijvoorbeeld een, zoals eerder in Amsterdam gevoerd, postcodebeleid kunnen voeren. Echter, de inmenging van de overheid in de vrije schoolkeuze van ouders druist in tegen de principes van de marktwerking. Niet voor niets zijn er momenteel discussies over de invoering van marktwerking in het onderwijs in landen als Engeland en de Verenigde Staten. Dit heeft vooral betrekking op de rechtvaardigheid ervan in relatie tot gezinnen uit een sociaal zwakker milieu (Ahonen, 2000; Hausman & Goldring, 2000). Zo

bleek uit een Engels onderzoek van Evans en Lunt (1994) dat basisscholen selectiever zijn geworden tegen leerlingen met leerproblemen gedurende de invoering van marktwerking. Dus indien basisscholen zich meer gaan richten op een bepaalde groep van de bevolking en zich op basis daarvan gaan profileren met de proceskwaliteiten die zij bezitten, zal naar verwachting de segregatie, en dan met name het ontstaan van de zogenoemde 'witte' en 'zwarte' scholen, toenemen. Een fenomeen dat de laatste jaren al vaker een agendapunt is geweest van het maatschappelijke debat (Karsten et al., 2002). Zo blijkt ook uit het onderzoek van Karsten et al. uit 2002 dat zowel allochtone ouders als autochtone ouders een zwarte basisschool minder geschikt vinden voor hun kind. Autochtone ouders, en dan met name de hoger opgeleiden, wijze deze 'zwarte' basisscholen af omdat zij geen match denken te voelen tussen school en thuis. Maar ook allochtone ouders wijzen deze 'zwarte' scholen af omdat zij bang zijn dat deze scholen onvoldoende niveau aanbieden met betrekking tot het leren van de Nederlandse taal. Een terechte zorg van deze ouders, zo blijkt uit onderzoek van Jungbluth uit 2003. Hierin stelt hij dat sociaal-economische en etnische differentiatie tussen basisscholen als een 'selffulfilling prophecy' werkt. Op basisscholen met veel kansarme leerlingen worden de verwachtingen en standaarden lager.

Dat het Nederlandse onderwijsbestel vooruitstrevend is in haar opvattingen wat betreft het marktdenken is bekend. Immers, vrije schoolkeuze en marktwerking gaan prima hand in hand. Echter is om verschillende redenen volledige marktwerking in het onderwijs niet mogelijk. Zoals uit het voorgaande ook al bleek, is de rekbaarheid van het aanbod van basisscholen beperkt: scholen kunnen hun grootte en aanbod niet eindeloos aanpassen zonder dat ook de aantrekkelijkheid van de school verandert. Daarnaast blijft de keuze voor ouders tussen scholen beperkt in zowel aantallen als door geografische afstanden. Bovendien blijkt ook al dat de onderwijsmarkt met al haar kwaliteiten aan de proceskant een complex geheel is, wat alleen op basis van een zekere deskundigheid te doorzien valt. Daarnaast is het de vraag of marktwerking niet te veel segregatie in de hand werkt. Of marktwerking in het onderwijs daadwerkelijk segregatie in het Nederlandse onderwijsbestel in de hand werkt is een onderwerp voor verder onderzoek.

Analyse op itemniveau:

Alhoewel de resultaten uit dit onderzoek niet zozeer verrassend zijn, uit onderzoek van het SCP uit 2002 blijkt al dat ouders vaker op de input en proceskant van de onderwijskwaliteiten zitten, laat het onderzoek wel een nieuw licht schijnen op de kijk van basisschooldirecties hierop. Waar voorgaand onderzoek zich vooral richtte op de

vraagkant van de onderwijsmarkt, laat dit onderzoek zien dat de aanbodkant van de onderwijsmarkt ook van groot belang en invloed is op de marktwerking. Echter stuit het onderzoek hier ook op enkele methodische tekortkomingen. Ten eerste is het onderzoek gebaseerd op 'convenience sample' van in totaal 24 participanten. De manier waarop de participanten zijn verzameld en het aantal participanten dat deel uit maakt van het onderzoek, maakt het lastig om de uitkomsten van het onderzoek te generaliseren naar de totale populatie. Echter was het vanuit praktische overwegingen niet mogelijk om dit anders te organiseren. Ten tweede biedt de gekozen analyse methode, de 'template approach', de directies onvoldoende houvast om de resultaten praktisch te kunnen implementeren. Alhoewel deze analyse benadering aanvankelijk bruikbaar was bij het design en de te gebruiken instrumenten in het onderzoek, worden de conclusies in het onderzoek door deze benadering vrij algemeen. De template approach gaat uit van centrale begrippen, die door een grondige analyse middels open codering en axiale codering van de interviews gevonden worden. Door deze analyse methode worden enkele centrale begrippen te ruim om directies een handvat te kunnen bieden in de praktijk. Zo blijkt uit dit onderzoek dat ouders veel kwaliteiten van de proceskant van de onderwijskwaliteit belangrijk vinden. Echter vallen er in totaal zes kwaliteitsbegrippen binnen dit centrale begrip. Hiervan worden vier kwaliteitsbegrippen door ouders genoemd als kwaliteit van de basisschool en dus twee kwaliteitsbegrippen niet. In die zin is het niet passend om het centrale begrip 'proces van de onderwijskwaliteit' aan te duiden als belangrijkste kwaliteit van de vraagkant van de onderwijsmarkt. De sectie waarin de resultaten beschreven worden in dit onderzoek bieden directies in dit geval meer praktische houvast; hier worden de centrale begrippen wel onderverdeeld in axiale codes, de kwaliteitsbegrippen en open codering; de genoemde of gekozen items uit de vragenlijst.

Echter is er ook op de axiale codering, de beschreven kwaliteitsbegrippen in dit onderzoek, een kritische kanttekening te plaatsen. De kwaliteitsbegrippen zijn opgebouwd uit items van de vragenlijst. Zo is bijvoorbeeld het kwaliteitsbegrip 'schoolgebouw' opgebouwd uit de items 'schoon en net schoolgebouw' en 'mooi en ruim schoolgebouw'. Uit de analyse van de resultaten in dit onderzoek bleek al eerder dat ouders een 'schoon en net schoolgebouw' belangrijk vinden terwijl directies een 'mooi en ruim' schoolgebouw belangrijk vinden. Echter vallen beide items binnen de analysemethode onder de axiale code en het kwaliteitsbegrip 'schoolgebouw'. Hierdoor biedt ook de axiale codering weinig houvast voor een praktisch gebruik van de onderzoekresultaten door directies van basisscholen. Een betere analyse zal verkregen kunnen worden door te analyseren op itemniveau.

Homogeniteit:

Dit blijkt ook wanneer er gekeken wordt naar de homogeniteit van de kwaliteitsbegrippen middels de Cronbach's alpha toets. De homogeniteit werd gemeten voor de samengestelde kwaliteitsbegrippen 'schoolgebouw', 'personeel', 'computers', 'populatie', 'omgevingsfactoren', 'buitenschoolse voorzieningen', 'didactisch handelen', 'pedagogisch klimaat', 'leerlingenzorg', 'leerstof', 'aansluiten bij opvattingen' en het kwaliteitsbegrip 'niveau'. Uit de homogeniteitanalyse blijkt dat de kwaliteitsbegrippen 'schoolgebouw', 'personeel', 'computers' en 'leerlingenzorg' matig homogeen zijn. Tabel 22 geeft de homogeniteit van de samengestelde kwaliteitsbegrippen weer. Echter, de kwaliteitsbegrippen 'populatie' en 'niveau' zijn niet homogeen en daarmee ook onbetrouwbaar om gebruikt te worden als kwaliteitsbegrip.

Tabel 22:

Homogeniteitanalyse middels de Cronbach's Alpha toets.

Kwaliteitsbegrip	Cronbach's Alpha	Aantal items in de schaal
Schoolgebouw	0,57	2
Personeel	0,57	5
Computers	0,58	2
Populatie	-0,14	4
Buitenschoolse voorzieningen	0,82	2
Didactisch handelen	0,72	3
Pedagogisch klimaat	0,77	5
Leerlingenzorg	0,62	3
Leerstof	0,74	4
Aansluiten bij opvattingen	0,82	2
Niveau	0,189	2

Dat de tweetal kwaliteitsbegrippen komen te vervallen vanwege een lage homogeniteit, wil niet zeggen dat de

uitkomsten van het onderzoek daarmee ook onbetrouwbaar zijn. De kwaliteitsbegrippen 'populatie' en 'niveau' kwamen beide niet voor in de uiteindelijke resultaten van zowel de eerste, tweede of derde vraag van het interview. Daarnaast is de analyse van de kwaliteitsbegrippen slechts voor een klein gedeelte kwantitatief gedaan en altijd in combinatie met een kwalitatief gedeelte, bijvoorbeeld het maken van een top drie. Bovendien is er bij de belangrijkste centrale begrippen, 'input' en 'proces', wel sprake van homogeniteit. Tabel 23 geeft dit weer.

Echter, de homogeniteitanalyse maakt duidelijk dat de kwaliteitsbegrippen beter op itemniveau geanalyseerd hadden kunnen worden om zo de betrouwbaarheid van het onderzoek te vergroten. Daarnaast zou het meer handvatten geven aan de directies om in de praktijk met deze kwaliteiten aan de slag te gaan.

Tabel 23:

Homogeniteitanalyse middels de Cronbach's Alpha toets.

Kwaliteitsbegrip	Cronbach's Alpha	Aantal items in de schaal
Input	0,76	21
Proces	0,86	18
Output	0,57	5

▪ Literatuurlijst:

- Adler, M. (1997). Looking Backwards to the Future: parental choice and education policy. *British Educational Research*, 23, 297-313.
- Adnett, N., & Davies, P. (2000). Competition and curriculum diversity in local schooling markets: theory and evidence. *Journal of Education Policy*, 15, 157-167.
- Ahonen, S. (2000). What happens to the common schools in the market? *Curriculum studies*, 31, 483-493.
- Bagley, C., Woods, P. A., & Glatter, R. (2001). Rejecting schools: towards a fuller understanding of the process of parental choice. *School leadership & management*, 21, 309-325.
- Boef-Van der Meulen, S., & Herweijer, L.J. (1992). *Schoolkeuze en scholenplanning in het basisonderwijs*. Rijswijk/Den Haag: SCP/Vuga.
- Bruggen van, J.C. (1995). Veranderingen in het onderwijsaanbod. In B. P. M. Creemers & G. J. Reezigt (Eds.), *Onderwijskundig lexicon* (pp. 75-91). Alphen aan de Rijn: Samsom H.D. Tjeenk Willink.
- Centraal Bureau voor de Statistiek (2009). *Jaarboek onderwijs in cijfer*. Gevonden op 3 maart 2010, op <http://www.cbs.nl/NR/rdonlyres/ED15A0FB-33E5-4020-8DCC-AD88327C2C9E/0/2009f162pub.pdf>
- Emmelot, Y.W., Felix, C., & Karsten, S. (2004). *Samenwerkingsscholen nu en in de toekomst: Praktijkervaringen en wetgeving*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut, Universiteit van Amsterdam.
- Dijkstra, A.B., Jungbluth, P., & Ruiters, S. (2001). Verzuiling, klasse en etniciteit: segregatie in het Nederlandse onderwijs. *Sociale Wetenschappen*, 44, 24-48.
- Dyk van, M. (2001). *De markt meester?* Den Haag: Onderwijsraad.
- Evans, J., & Lunt, I. (1994). *Markets, competition and vulnerability. Some effects of recent legislation on children with special needs*. London: The Tufnell Press.
- Glazerman, S. M. (1998) *School quality and social stratification: the determinants and consequences of parental school choice*. San Diego: American educational research association.

- Glenn, C. (1989). *Choice of Schools in Six Nations*. Washington D.C.: U.S. Department of Education.
- Herweijer, L., & Vogels, R. (2004). *Ouders over opvoeding en onderwijs*. Den Haag: SCP
- Hausman, C., & Goldring, E. (2000). Parent involvement, influence and satisfaction in magnet schools: do reasons for choice matter? *The urban review*, 32, 105-121.
- Hoof van, J., & Petegem, P.V. (2007). Matching internal and external evaluation in an era of accountability and school development: lessons from a Flemish perspective. *Studies in Educational Evaluation*, 33, 101-119.
- Inspectie van het onderwijs (2010) *Analyse en waarderings van opbrengsten. Primair onderwijs*. Gevonden op 10 maart 2010, op http://www.onderwijsinspectie.nl/binaries/content/assets/Actueel_publicaties/2010/0210+analyse+waarderingen+opbrengsten.pdf
- Jeynes, W. (2000). Assessing school choice: a balanced perspective. *Cambridge Journal of Education*, 30, 223-241.
- Jungbluth, P. (2003). *De ongelijke basisschool*. Nijmegen: Instituut voor toegepaste sociale wetenschappen.
- Karsten, S., Ledoux, G., Felix, C. & Elshof, D. (2002) *Schoolkeuze in een multi-etnische samenleving*. Amsterdam: SCO-Kohnstamm Instituut, Universiteit van Amsterdam.
- Karsten, S., Visscher, A.J., Dijkstra A.B., & Veenstra, R. (2010). Towards standards for the publication of performance indicators in the public sector: the case of schools. *Public Administration*, 88, 90-112.
- Kessel van, N., & Kral, M. (1992). *Trouw en ontrouw bij schoolkeuze. De richtingentrouw bij de overgang van het basisonderwijs naar het voortgezet onderwijs*. Nijmegen: Instituut voor Toegepaste Sociale Wetenschappen.
- Levacic, R. (1995). *Local Management of Schools, analysis and practice*. Buckingham / Philadelphia: Open University Press.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2001). *Grenzeloos leren. Een verkenning naar onderwijs en onderzoek in 2010*. Den Haag: ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap (2004). *Koers primair onderwijs. Ruimte voor de school*. Den Haag: ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap.
- Onderwijsraad (2001). *De markt meester?* Den Haag: Onderwijsraad.

- O'Shaughnessy, T. (2007). Parental choice and school quality when peer and scale effects matter. *Economics of education review*, 26, 501-515.
- Petronio, M. (1996). The choice parents make. *Educational leadership*, 54, 33-36.
- Plantinga, S., van Diepen, M. Schilmeijer, R., & van Bruxvoort, M. (2008). *Onderwijsmeter 2008*. Amsterdam: TSN-NIPO.
- Pompeijus, H. L. (2003). *Het onderwijsaanbod, van wet tot keuze*. Nijmegen: M.H. Pompeijus.
- Sociaal Cultureel Planbureau (2002) *De kwaliteit van de quartaire sector*. Gevonden op 3 april 2010, op <http://www.scp.nl/dsresource?objectid=21080&type=org>
- Stokking, K.M. (2002). *Bouwstenen voor onderzoek, in onderwijs en opleiding*. Utrecht: Capaciteitsgroep Onderwijskunde en ISOR Onderwijsresearch.
- Sweetland, S. R. (2002). Free markets and public schooling. *Theory into practice*, 76, 8-12.
- West, A., Noden, P., Edge, A., David, M., & Davies, J. (1998). Choices and expectations at primary and secondary stages in the state and private sectors. *Educational Studies*, 24, 45-52.
- van der Zee, F. (2004) *Kennisverwerving in de Empirische Wetenschappen, de methodologie van wetenschappelijk onderzoek*. Groningen: BMOO

▪ **Bijlage 1: ouder versie**

Introductie:

Fijn dat u wilt meewerken aan mijn interview. Het onderzoek gaat over de keuze voor een basisschool waar u binnenkort voor staat of die u misschien net gemaakt heeft. Daarnaast zal ik vragen stellen over de kwaliteiten die een basisschool moet bezitten wanneer u een keuze voor die school zou maken. Behalve dat ik negen ouders interview, interview ik ook drie directeuren van basisscholen. Mijn onderzoek richt zich op de manier waarop deze twee partijen zich de kwaliteiten van de basisschool voorstellen. Het interview neemt ongeveer een half uur tot driekwartier in beslag en bestaat uit vier vragen met daarnaast een aantal subvragen. Als u akkoord gaat, wil ik graag alles wat er met u tijdens het interview besproken wordt anoniem en op een vertrouwelijke manier verwerken in mijn onderzoek. Gaat u hier mee akkoord?

Het interview wordt opgenomen zodat ik dit later kan uitwerken en op een gedegen manier kan gebruiken voor mijn onderzoek, uiteraard zonder verdere vermelding van persoonlijke details. Daarnaast maak ik af en toe aantekeningen om er voor te zorgen dat de inhoud van het gesprek op een juiste manier verwerkt wordt. Tevens bespreken we de door u vooraf ingevulde vragenlijst. Indien u nog meer interesse heeft in de afloop van het onderzoek dan kunnen we daar afspraken over maken zodat ik u het onderzoek toestuur. Dan wilde ik nu graag starten met het interview, te beginnen met enkele vragen over uw achtergrond.

Achtergrond kenmerken participant:

- *Man / vrouw*
- Geboortedatum: - -
- Leefsituatie: *getrouwd / ongetrouwd / samenwonend / alleenstaand*
- Aantal kinderen:
- Aantal kinderen dat al op een basisschool zit: *basisschoolnaam:*
- Woonwijk: *binnenstad / zuidwest / noordwest / zuidoost / noordoost / omliggende dorpen*
- Aantal basisscholen in de buurt: *basisscholen in de buurt*
- Religie/geloofsovertuiging: *christelijk / joods / islamitisch / katholiek / boeddhist / geen / anders*
namelijk:
- Hoogst genoten (afgeronde) opleiding: *basisschool / vmb / havo / vwo / mbo / hbo / universiteit*

Introductie hoofddeelte:

U heeft een jong kind dat straks naar de basisschool moet. De volgende vragen gaan over de keuze voor de basisschool en de kwaliteiten van de basisschool.

Vraag 1:

Bent u al op zoek geweest naar een goede basisschool voor uw kind?

Indien ja: Waar heeft u dan op gelet?

Indien nee: Waar denkt u op te gaan letten?

Suggesties voor het doorvragen:

- *Wat bedoelt u met? Kunt u dat verder uitleggen?*
- *Welke redenen zijn in uw ogen het belangrijkste, kunt u een volgorde van belangrijkheid aangeven?*
- *Kunt u uitleggen wat u daar zo belangrijk aan vindt?*
- *Kunt u uitleggen waarom u daar dan op let?*
- *Waar haalt u de informatie over deze redenen vandaan; hoe komt u aan de informatie hierover?*
- *Kunt u uitleggen waarom u wel kiest en bijvoorbeeld niet?*
- *Kunt u ook redenen bedenken die u niet belangrijk vindt in het maken van uw schoolkeuze?*

Vraag 2:

U heeft vooraf een vragenlijst ingevuld waarin ik u vroeg de kwaliteiten van de basisschool te waarderen van 1 tot en met 5.

Suggesties voor het doorvragen:

- *U geeft aan Kunt u daar nog iets uitleg bij geven?*
- *Zou u ook de basisschool van uw kind kiezen op een van deze punten?*
- *Welke kwaliteiten zijn in uw ogen het belangrijkste?*
- *Kunt u uitleggen waarom u dit kwaliteiten vindt?*

- *Waar haalt u de informatie over deze kwaliteiten vandaan; hoe komt u aan de informatie hierover?*
- *Kunt u uitleggen waarom u hoog waardeert en bijvoorbeeld niet?*
- *In hoeverre denkt u dat u een basisschool kunt vinden die past bij de kwaliteiten die u zojuist noemde?*
- *Ziet u verschil tussen redenen om te kiezen voor een basisschool en kwaliteiten die u veronderstelt? Kunt u aangeven waarop deze punten voor u verschillen?*

Vraag 3:

Bekijk nog eens de vragen op de vragenlijst van vraag twee. Als u op een basisschool komt wordt u vaak rondgeleid door iemand van het schoolteam. Neem een (fictieve) basisschool voor ogen.

Kunt u aangeven welke aspecten u denkt dat de basisscholen zullen noemen als zij de kwaliteiten van hun school benoemen?

Suggesties voor het doorvragen:

- *U geeft aan Kunt u daar nog iets uitleg bij geven?*
- *Hoezo denkt u dat?*
- *Op welke manier verschilt u wel/niet met de kwaliteiten van de basisschool?*
- *Kunt u een top drie aangeven met de kwaliteiten die u denkt dat de basisscholen veronderstellen?*

Afronding:

Bedankt voor het interview, indien u nog meer wilt weten over dit onderwerp dan vertel ik u hier graag mee over. Indien u op de hoogte gehouden wilt worden van het onderzoek verzoek ik u uw email adres hier onder in te vullen.

..... @

▪ **Bijlage 2: directie versie**

Introductie:

Fijn dat u wilt meewerken aan mijn interview. Het onderzoek gaat over de redenen die ouders hanteren bij hun basisschool keuze en de manier waarop een basisschool vindt dat die redenen er toe doen. Daarnaast zullen er vragen gesteld worden over de kwaliteiten van uw basisschool. Behalve dat ik negen ouders geïnterviewd heb, interview ik ook drie directeuren van basisscholen. Mijn onderzoek richt zich op de manier waarop deze twee partijen zich de kwaliteiten van de basisschool voorstellen. Het interview neemt ongeveer een half uur tot driekwartier in beslag en bestaat uit vier vragen met daarnaast een aantal subvragen. Als u akkoord gaat, wil ik graag alles wat er met u tijdens het interview besproken wordt anoniem en op een vertrouwelijke manier verwerken in mijn onderzoek. Gaat u hier mee akkoord?

Het interview wordt opgenomen zodat ik dit later kan uitwerken en op een gedegen manier kan gebruiken voor mijn onderzoek, uiteraard zonder verdere vermelding van persoonlijke details. Daarnaast maak ik af en toe aantekeningen om er voor te zorgen dat de inhoud van het gesprek op een juiste manier verwerkt wordt. Indien u nog meer interesse heeft in de afloop van het onderzoek dan kunnen we daar afspraken over maken zodat ik u het onderzoek toestuur. Dan wilde ik nu graag starten met het interview, te beginnen met enkele algemene vragen.

Achtergrond kenmerken participant:

- *Man / vrouw*
- Naam basisschool:
- Religie/geloofsovertuiging van de basisschool: *christelijk / joods / islamitisch / katholiek / boeddhist / geen / anders namelijk:*
- Speciale grondslag: *Montessori / Jenaplan / Dalton / Vrije school / anders, namelijk:*
- Aantal kinderen op uw school:
- Woonwijk: *binnenstad / zuidwest / noordwest / zuidoost / noordoost / omliggende dorpen*
- Aantal basisscholen in de buurt: *basisscholen in de buurt*

Introductie hoofddeelte:

Elk jaar zijn er een hoop kinderen die voor het eerst naar de basisschool gaan. De volgende vragen gaan over de keuze voor de basisschool en de kwaliteiten van de basisschool en de manier waarop u hier mee omgaat.

Vraag 1:

Hoe gaat u om met ouders die belangstelling hebben om hun kinderen bij u op school te doen?

Suggesties voor het doorvragen:

- *Wat zijn uw aandachtspunten? Waar let u op?*
- *Wat bedoelt u met? Kunt u dat verder uitleggen?*
- *Welke aandachtspunten zijn in uw ogen het belangrijkste, kunt u een volgorde van belangrijkheid aangeven?*
- *Kunt u uitleggen wat u daar zo belangrijk aan vindt?*
- *Kunt u uitleggen waarom u daar dan op let?*
- *Kunt u uitleggen waarom u wel let en bijvoorbeeld op niet?*
- *Kunt u ook 'aandachtspunten' bedenken die u niet belangrijk vindt in het maken van uw schoolkeuze?*

Vraag 2:

U heeft vooraf een vragenlijst ingevuld waarin ik u vroeg de kwaliteiten van de basisschool te waarderen van 1 tot en met 5.

Suggesties voor het doorvragen:

- *U geeft aan Kunt u daar nog iets uitleg bij geven?*
- *Noemt u deze punten ook als u in gesprek gaat met ouders?*
- *Welke kwaliteiten zijn in uw ogen het belangrijkste?*
- *Kunt u uitleggen waarom u dit kwaliteiten vindt?*
- *Kunt u uitleggen waarom u wel kiest en bijvoorbeeld niet?*

- *Ziet u verschil tussen aandachtspunten van uw basisschool, eisen die u stelt en kwaliteiten die u veronderstelt? Kunt u aangeven waarop deze punten voor u verschillen?*

Vraag 3:

We bekijken nog een keer de vragenlijst van vraag twee. Er komen (fictieve) ouders naar uw basisschool om te praten over het aanmelden van hun kind. Kunt u aangeven welke aspecten u denkt dat deze ouders zullen noemen als zij de kwaliteiten van de basisschool aangeven?

Suggesties voor het doorvragen:

- *U geeft aan Kunt u daar nog iets uitleg bij geven?*
- *Kunt u mij aangeven hoezo u er zo over denkt?*
- *Waarom verschilt u wel/niet met de kwaliteiten van de basisschool?*
- *Kunt u een top drie aangeven met de kwaliteiten die u denkt dat de basisscholen veronderstellen?*

Afronding:

Nogmaals bedankt voor het interview, indien u nog meer wilt weten over dit onderwerp dan vertel ik u hier graag mee over. Indien u op de hoogte gehouden wilt worden van het onderzoek verzoek ik u uw email adres hier onder in te vullen.

..... @

▪ **Bijlage 3: vragenlijst**

..... vind ik een kwaliteit van de
basisschool

	Helemaal mee oneens	Oneens	Niet eens, niet oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐ Een mooi en ruim schoolgebouw...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Een schoon en net schoolgebouw...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Goede leerkrachten...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Goede directeur...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Vriendelijkheid personeel...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ De school heeft veel jonge leerkrachten...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ De school heeft een gevarieerd team... (oudere, jongere leerkrachten, mannen en vrouwen)	☐	☐	☐	☐	☐
☐ De aanwezigheid van moderne leermiddelen...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ De aanwezigheid van computers...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ De aanwezigheid van computers met internet...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ De grondslag van de basisschool... (Zoals: christelijk, katholiek, joods, islamitisch, openbare school, vrijeschool, Montessori, Jennaplan, Dalton, enzovoorts)	☐	☐	☐	☐	☐
☐ De aanwezigheid van veel kinderen met dezelfde culturele achtergrond... (Nederlands, Surinaams, Turks, Marokaans, enzovoorts)	☐	☐	☐	☐	☐
☐ De aanwezigheid van veel kinderen uit hetzelfde sociale milieu...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ De aanwezigheid van veel kinderen uit de buurt (vriendjes) zitten of gaan naar deze school...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school een gemengd publiek heeft...	☐	☐	☐	☐	☐

**..... vind ik een kwaliteit van de
basisschool**

	Helemaal mee oneens	Oneens	Niet eens. niet oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐ Dat de school lopend goed bereikbaar is...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school dichtbij is...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de weg naar de school veilig is voor wat betreft het verkeer...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school naschoolse opvang heeft...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school goede overblijfmogelijkheden heeft...	☐	☐	☐	☐	☐

..... vind ik een kwaliteit van de
basisschool

	Helemaal mee oneens	Oneens	Niet eens, niet oneens	Mee eens	Helemaal mee eens
☐ Dat de leerkrachten goede uitleg geven...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de leerkrachten attractieve/wisselende werkvormen gebruiken...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de leerkrachten goed kunnen omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens het uitleggen...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de kinderen zelfstandig leren werken...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de kinderen verantwoording leren dragen...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school pestgedrag tegen gaat...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die achterstanden hebben...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die sneller door de leerstof heen kunnen...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen met gedragsproblemen...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school veel aandacht besteedt aan de basisvakken taal en rekenen...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school veel aandacht heeft voor creatieve vakken...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school veel aandacht besteedt aan sociale vaardigheden	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school aandacht besteedt aan leerlingen die nog niet zo goed Nederlands spreken	☐	☐	☐	☐	☐

..... vind ik een kwaliteit van de
basisschool

Helemaal mee oneens

Oneens

Niet eens. niet oneens

Mee eens

Helemaal mee eens

☐ Dat de school voldoet aan de wettelijke eisen met betrekking tot de leertijd	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school dezelfde opvattingen over opvoeding heeft als thuis	☐	☐	☐	☐	☐
☐ De school dezelfde opvattingen over leren heeft als thuis	☐	☐	☐	☐	☐

..... vind ik een kwaliteit van de
basisschool

Helemaal mee oneens

Oneens

Niet eens. niet oneens

Mee eens

Helemaal mee eens

☐ Dat het niveau van de school als goed bekend staat...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school goed scoort bij de Inspectie van het Onderwijs...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de school zoveel als mogelijk zittenblijven voorkomt...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat er van deze school veel kinderen naar de HAVO of VWO gaan...	☐	☐	☐	☐	☐
☐ Dat de leerkrachten allemaal in het bezit zijn van het juiste diploma...	☐	☐	☐	☐	☐

▪ **Bijlage 4: analyse vraag 1 ouders**

Vraag 1: waarop heeft u gelet of denkt u te gaan letten tijdens het bezoeken van een basisschool?

Item	Totaal aantal keer gekozen (N = 12)	Aantal keer gekozen door ouders die wel op zoek zijn geweest naar een basisschool (n = 6)	Aantal keer gekozen door ouders die niet op zoek zijn geweest naar een basisschool (n = 6)
Grondslag van de basisschool	8	5	3
Dat de school dichtbij is	8	3	5
Een schoon en net schoolgebouw	6	2	4
Dat het niveau van de school als goed bekend staat	3	0	3
De school heeft vriendelijk personeel	3	1	2
De aanwezigheid van veel kinderen uit de buurt	2	1	1
De kinderen leren zelfstandig werken	2	2	0
De school heeft een gevarieerd team	2	2	0
De school heeft een goede directeur	2	2	0
De leerkrachten geven goede uitleg	1	0	1
De school heeft dezelfde opvattingen over opvoeding als thuis	1	1	0
De school heeft een gemengd publiek	1	0	1
De school heeft veel kinderen uit hetzelfde sociale milieu	1	0	1
De school heeft veel jonge leerkrachten	1	1	0
Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die achterstanden hebben	1	1	0
Dat de school goede overblijf mogelijkheden heeft	1	1	0
Goede leerkrachten	1	1	0
Dat de school pestgedrag tegen gaat	1	1	0
Dat de school in een veilige	1	1	0

overzichtelijke omgeving ligt			
Anders: kleine school	1	1	0
TOTAAL:	47	26	21

▪ **Bijlage 5: analyse vragenlijst ouders**

Kwaliteitsbegrip	Gemiddelde score	Gemiddelde categorie	Modus	Hoogste score	Laagste score
Schoolgebouw	4,00	Mee eens	4,00	5,00	3,00
Personeel	4,08	Mee eens	4,00	5,00	4,00
Leermiddelen	3,83	Mee eens	4,00	4,00	3,00
Computers	3,92	Mee eens	4,00	5,00	3,00
Denominatie	3,92	Mee eens	4,00	5,00	2,00
Populatie	3,25	Niet mee eens, niet mee oneens	3,00	4,00	3,00
Omgevingsfactoren	3,92	Mee eens	4,00	5,00	2,00
Buitenschoolse voorzieningen	3,67	Mee eens	4,00	5,00	2,00
Didactisch handelen	4,42	Mee eens	5,00	5,00	3,00
Pedagogisch klimaat	4,58	Helemaal mee eens	5,00	5,00	4,00
Leerlingenzorg	4,12	Mee eens	4,00	5,00	3,00
Leerstof	4,12	Mee eens	4,00	5,00	4,00
Beschikbare leertijd	3,67	Mee eens	3,00	5,00	2,00

Aansluiten bij opvattingen	3,83	Mee eens	4,00	5,00	2,00
Leeropbrengsten	3,92	Mee eens	4,00	4,00	3,00
Zittenblijvers	3,08	Niet mee eens, niet mee oneens	3,00	4,00	2,00
Uitstroom	2,67	Niet mee eens, niet mee oneens	3,00	4,00	1,00
Diploma's	3,75	Mee eens	4,00	5,00	2,00

Top drie ouders vraag 2

Categorieën	Aantal keer gekozen
De leerkrachten kunnen goed omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens het uitleggen	6
Dat de school pestgedrag tegen gaat	3
Goede directeur	3
Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt	3
Dat de school tussenschoolse en naschoolse opvang heeft	2
Dat de leerkrachten goede uitleg geven	2
Dat de leerkrachten attractieve / wisselende werkvormen gebruiken	2
De grondslag van de basisschool	3
Dat de school veel aandacht besteedt aan sociale vaardigheden	2
Goede leerkrachten	2
Dat de school aandacht heeft voor leerlingen die achterstanden hebben of sneller door de lesstof kunnen	1
De leerlingen leren zelfstandig werken	1
De school heeft een gevarieerd team	1
Dat de school dichtbij is	1
Dat de school dezelfde opvattingen heeft over opvoeding als thuis	1

▪ **Bijlage 6: vraag 3 ouders**

Item	Totaal aantal keer gekozen (N = 12)	Aantal keer gekozen door ouders die wel op zoek zijn geweest naar een basisschool (n = 6)	Aantal keer gekozen door ouders die niet op zoek zijn geweest naar een basisschool (n = 6)
Moderne leermiddelen	5	3	2
Dat de school goed scoort bij de Inspectie van het Onderwijs	4	2	2
Grondslag van de school	4	1	3
Goede leerkrachten	3	1	2
De aanwezigheid van computers	3	1	2
Dat leerkrachten goede uitleg geven	2	1	1
Dat de school voldoet aan de wettelijke eisen met betrekking tot de leertijd	2	0	2
Dat er van deze school veel kinderen naar de HAVO of VWO gaan	2	1	1
Dat de leerkrachten allemaal in het bezit zijn van het juiste diploma	2	1	1
Dat de weg naar de school veilig is voor wat betreft het verkeer	1	1	0
De aanwezigheid van veel kinderen uit hetzelfde sociale milieu	1	1	0
Dat de school goede overblijfmogelijkheden heeft	1	1	0
De school heeft een gevarieerd team	1	0	1
Dat de leerkrachten attractieve/wisselende werkvormen gebruiken	1	0	1
Dat de leerkrachten goed kunnen omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens het uitleggen	1	0	1
Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan	1	0	1
Dat de school pestgedrag tegen gaat	1	0	1
Dat de school aandacht besteedt aan sociale vaardigheden	1	0	1

Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert	1	0	1
Goede directeur	1	0	1
De aanwezigheid van computers met internet	1	0	1
TOTAAL:	39	14	25

Kwaliteitsbegrippen	Items	Aantal keer gekozen
Moderne leermiddelen	Moderne leermiddelen	5
Leeropbrengst	Dat de school goed scoort bij de Inspectie van het Onderwijs	4
Didactisch handelen	Dat de leerkrachten attractieve / wisselende werkvormen gebruiken Dat de leerkrachten goed kunnen omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens het uitleggen Dat de leerkrachten goede uitleg geven	4
Computers	De aanwezigheid van computers De aanwezigheid van computers met internet	4
Personeel	Goede leerkrachten De school heeft een gevarieerd team Goede directeur	3
Pedagogisch handelen	Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan Dat de school pestgedrag tegen gaat Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert	3
Uitstroom	Dat er van deze school veel kinderen naar de HAVO of VWO gaan	2
Diploma's	Dat de leerkrachten allemaal in het bezit zijn van het juiste diploma	2
Beschikbare leertijd	Dat de school voldoet aan de wettelijke eisen met betrekking tot de leertijd	2
Leerstof	Dat de school aandacht besteedt aan sociale vaardigheden	1
Populatie / social matching	De aanwezigheid van veel kinderen uit hetzelfde sociale milieu	1
Buitenschoolse voorzieningen	Dat de school goede overblijfmogelijkheden heeft	1

Omgevingsfactoren	Dat de weg naar de school veilig is voor wat betreft het verkeer	1
-------------------	--	---

Centraal begrippen	Kwaliteitsbegrippen	Aantal keer gekozen	Totaal
Inputkant	Moderne leermiddelen	5	15
	Computers	4	
	Personeel	3	
	Populatie / social matching	1	
	Buitenschoolse voorzieningen	1	
	Omgevingsfactoren	1	
Proceskant	Didactisch handelen	4	10
	Pedagogisch klimaat	3	
	Beschikbare leertijd	2	
	Leerstof	1	
Outputkant	Leeropbrengst	4	8
	Uitstroom	2	
	Diploma's	2	

▪ **Bijlage 7: analyse schema directies vraag 1**

Item	Totaal aantal keer gekozen (N = 12)
Dat de leerkrachten goed kunnen omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens de uitleg	5
Dat de kinderen zelfstandig leren werken	5
Vriendelijkheid personeel	5
Een mooi en ruim schoolgebouw	4
De grondslag van de basisschool	4
Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan	4
Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert	3
Goede directeur	2
Dat de school veel aandacht heeft voor creatieve vakken	2
Dat de school veel aandacht besteedt aan sociale vaardigheden	2
Dat het niveau van de school als goed bekend staat	2
De aanwezigheid van veel kinderen uit hetzelfde sociale milieu	1
Dat de school in een veilige, overzichtelijk omgeving ligt	1
Dat de school goede overblijfmogelijkheden heeft	1
Dat de leerkrachten attractieve/wisselende werkvormen gebruiken	1
De aanwezigheid van moderne leermiddelen	1
Dat de school pestgedrag tegen gaat	1
Anders: namelijk: de kleinschaligheid van de school	1
Anders: namelijk: de Montessori materialen waar we mee werken	1
TOTAAL:	46

Kwaliteitsbegrippen	Items	Aantal keer gekozen
Pedagogisch handelen	Dat de kinderen zelfstandig leren werken Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert Dat de school pestgedrag tegen gaat	13
Personeel	Vriendelijkheid personeel Goede directeur	7
Didactisch handelen	Dat de leerkrachten goed kunnen omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens de uitleg Dat de leerkrachten attractieve/wisselende werkvormen gebruiken	6
Gebouw	Een mooi en ruim schoolgebouw	4
Grondslag	De grondslag van de basisschool	4
Leerstof	Dat de school aandacht besteedt aan sociale vaardigheden Dat de school veel aandacht heeft voor creatieve vakken	4
Leeropbrengst	Dat het niveau van de school als goed bekend staat	2
Anders	Kleinschaligheid van de school De Montessori materialen waar we mee werken	2
Omgevingsfactoren	Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt	1
Buitenschoolse voorzieningen	Dat de school goede overblijfmogelijkheden heeft	1
Leermiddelen	De aanwezigheid van moderne leermiddelen	1
Populatie	De aanwezigheid van veel kinderen uit hetzelfde sociale milieu	1
TOTAAL:		46

Top drie directies vraag twee

Kwaliteitsbegrippen	Items	Aantal keer gekozen
Personeel	Goede directeur (2) Goede leerkrachten (5) De school heeft een gevarieerd team (1) Vriendelijkheid personeel (1)	9
Pedagogisch klimaat	Dat de school pestgedrag tegen gaat (2) De leerlingen leren zelfstandig werken (4) Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan (3)	9
Leerstof	Dat de school veel aandacht besteedt aan sociale vaardigheden (1) Dat de school veel aandacht besteedt aan de basisvakken taal en rekenen (4)	5
Didactisch handelen	De leerkrachten kunnen goed omgaan met niveau verschillen van leerlingen tijdens het uitleggen (1) Dat de leerkrachten goede uitleg geven (2)	3
Schoolgebouw	Een schoon en net schoolgebouw	3
Populatie	Dat de school een gemengd publiek heeft	1
Leerlingenzorg	Dat de school aandacht heeft voor leerlingen die achterstanden hebben of sneller door de leerstof kunnen	1
Denominatie	De grondslag van de basisschool	1
Overig	Communicatie van de school	1

Vraag drie directies

Item	Totaal aantal keer gekozen (N = 12)
Vriendelijkheid personeel	6
Dat de school naschoolse opvang heeft	6
Een schoon en net schoolgebouw	5
Een mooi en ruim schoolgebouw	5
Dat de school dichtbij is	4
De aanwezigheid van computers	3
Goede leerkrachten	3
Dat de school veel aandacht besteedt aan de basisvakken taal en rekenen	3
De aanwezigheid van moderne leermiddelen	2
Dat de school goede overblijfmogelijkheden heeft	2
De grondslag van de basisschool	2
Dat de school pestgedrag tegen gaat	2
Dat de school lopend goed bereikbaar is	2
Goede directeur	2
Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die achterstanden hebben	2
Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die sneller door de leerstof kunnen	2
Dat het niveau van de school als goed bekend staat	2
Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert	1
Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt	1
De school heeft veel jonge leerkrachten	1
De aanwezigheid van veel kinderen uit de buurt	1
De school heeft een gevarieerd team	1
Dat de school veel aandacht besteedt aan sociale vaardigheden	1
Dat de school dezelfde opvattingen over opvoeding heeft als thuis	1

Kwaliteitsbegrip	Item	Totaal aantal keer gekozen (N = 12)
Personeel	Vriendelijkheid personeel (6)	14
	Goede leerkrachten (3)	
	Goede directeur (2)	
	De school heeft een gevarieerd team (1)	
	De school heeft veel jonge leerkrachten (1)	
	De school heeft een gevarieerd team (1)	
Schoolgebouw	Een schoon en net schoolgebouw (5)	10
	Een mooi en ruim schoolgebouw (5)	
Buitenschoolse voorzieningen	Dat de school naschoolse opvang heeft (6)	8
	Dat de school goede overblijfmogelijkheden heeft (2)	
Omgevingsfactoren	Dat de school dichtbij is (4)	7
	Dat de school lopend goed bereikbaar is (2)	
	Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt (1)	
Lesstof	Dat de school veel aandacht besteedt aan de basisvakken taal en rekenen (3)	4
	Dat de school veel aandacht besteedt aan sociale vaardigheden (1)	
Leerlingenzorg	Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die achterstanden hebben (2)	4
	Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die sneller door de leerstof kunnen (2)	
Pedagogisch handelen	Dat de school pestgedrag tegen gaat (3)	3
	Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert (1)	
Computers	De aanwezigheid van computers	3
Moderne leermiddelen	De aanwezigheid van moderne leermiddelen	2
Denominatie	De grondslag van de basisschool	2
Niveau	Dat het niveau van de school als goed bekend staat	2
Aansluiten bij opvattingen	Dat de school dezelfde opvattingen over opvoeding heeft als thuis	1
Populatie	De aanwezigheid van veel kinderen uit de buurt	1

Vraag drie top drie directies

Kwaliteitsbegrip	Item	Totaal aantal keer gekozen (N = 12)
Personeel	Goede leerkrachten (5)	7
	Vriendelijkheid personeel (1)	
	De school heeft veel jonge leerkrachten (1)	
Omgevingsfactoren	Dat de school dichtbij is (2)	5
	Dat de school lopend goed bereikbaar is (1)	
	Dat de school in een veilige, overzichtelijke omgeving ligt (1)	
	Dat de weg naar school veilig is voor wat betreft verkeer (1)	
Pedagogisch handelen	Dat de school pestgedrag tegen gaat (2)	4
	Dat de school duidelijke regels in de klas hanteert (1)	
	Dat de school normen en waarden hoog in het vaandel heeft staan (1)	
Buitenschoolse voorzieningen	Dat de school naschoolse opvang heeft	4
Schoolgebouw	Een schoon en net schoolgebouw (2)	3
	Een mooi en ruim schoolgebouw (1)	
Lesstof	Dat de school veel aandacht besteedt aan de basisvakken taal en rekenen (2)	3
	Dat de school veel aandacht besteedt aan sociale vaardigheden (1)	
Niveau	Dat het niveau van de school als goed bekend staat (1)	2
	Dat de school goed scoort bij de inspectie van het onderwijs (1)	
Denominatie	De grondslag van de basisschool	2
Computers	De aanwezigheid van computers	1
Leerlingenzorg	Dat de school veel aandacht besteedt aan leerlingen die sneller door de leerstof kunnen	1
Overig	Leuke dingen organiseren	1